

VILNIAUS VOLUNGĖS DARŽELIS - MOKYKLA

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

Vilnius, 2017

TURINYS

1. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
1.1. ĮSTAIGOS SAVITUMAS.....	3
1.2. MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS.....	4
1.3. POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ.....	5
1.4. TĖVŲ IR VIETOS BENDROMENĖS POREIKIAI.....	6
2. PROGRAMOS UGDYMO PRINCIPAI.....	6
3. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	7
4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS.....	8
4.1. UGDYMO TURINYS, PRIEMONĖS.....	9
4.1.1. VAIKŲ NUO PUSANTRŲ IKI TREJŲ METŲ UGDYMAS(IS).....	9
4.1.2. VAIKŲ NUO TREJŲ IKI ŠEŠERIŲ METŲ UGDYMAS(IS).....	28
4.2. UGDYMO METODAI, BŪDAI, FORMOS.....	56
5. VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMŲ BEI PAŽANGOS STEBĖJIMAS IR VERTINIMAS.....	58
6. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....	60
7. PRIEDAI.....	61

Darbo grupė:

Direktoriaus pavaduotoja ugdymui Daiva Naujikienė, pedagogės: Sigita Žemaitytė (auklėtoja metodininkė), Karolina Nedrošlianskienė.

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Volungės darželis-mokykla yra Vilniaus savivaldybės biudžetinė, nesiekianti pelno ikimokyklinio ir pradinio vaikų ugdymo institucija, padedanti tėvams vykdyti vaikų ugdymo funkcijas. Įstaigos veikla grindžiama Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos Konstitucija, Vaiko teisių apsaugos įstatymais, Vyriausybės nutarimais, Švietimo ir mokslo ministerijos bei steigėjo norminiais teisės aktais ir nuostatais.

Darželio-mokyklos pavadinimas - Vilniaus Volungės darželis –mokykla; juridinių asmenų registro kodas 191713046.

Darželio-mokyklos veiklos koordinatorius - Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto departamentas.

Švietimo įstaigos grupė - ikimokyklinis, pradinis.

Švietimo įstaigos tipas – darželis - mokykla.

Darželio - mokyklos pagrindinė paskirtis - ikimokyklinis, priešmokyklinis ir pradinis ugdymas.

Darželio - mokyklos veiklos sritis - švietimas.

Darželio - mokyklos švietimo veiklos rūšys:

pradinis ugdymas, kodas 80.10.30;

ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, kodas 80.10.10.

Mokymo kalba- lietuvių.

Ugdymo formos - dieninė, savarankiško mokymosi, mokymo namuose.

Darželio - mokyklos adresas - Volungės g. 10, LT- 10315 Vilnius.

Telefonas: 852710582.

El. paštas: rastine@volunges.vilnius.lm.lt ;

Interneto svetainė: www.volunges.lt

1.1. ĮSTAIGOS SAVITUMAS

Vilniaus Volungės darželis – mokykla vienintelė valstybinė ugdymo įstaiga Antakalnio seniūnijoje, kurioje vaikai ugdomi net **devynerius** metus. Čia vaikams sudarytos puikios sąlygos ugdytis nuo 1,5 iki 11 metų.

Mūsų šūkis:
JAUKI VAIKYSTĖ!

Darželis – mokykla savo veiklos metus skaičiuoja nuo 1992 metų birželio 16 dienos, kai Vilniaus miesto valdybos potvarkiu, buvusio vaikų darželio patalpose pradėjo veikti Vilniaus 6 – oji pradžios mokykla. 1994 metais pradinei mokyklai Volungės vardo krikštą davė ugdytinių tėvai, o nuo 2011 metų įstaiga sujungė dvi pakopas – ikimokyklinį ir pradinį ugdymą. Nuo 2011 metų liepos 11 dienos įstaiga turi darželio – mokyklos statusą.

Pagrindinė įstaigos veikla:

- **Ikimokyklinis ugdymas**, kurio paskirtis padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.
- **Priešmokyklinis ugdymas**, kuris padeda vaikui pasirengti sėkmingai mokytis pagal pradinio ugdymo programą.
- **Pradinis ugdymas**, kurio metu vaikams suteikiami dorinės ir socialinės brandos pradmenys, kultūros, taip pat ir etninės, pagrindai, elementarus raštingumas, bei padedama jam pasirengti mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą.
- **Neformalus ugdymas**, kuris padeda ugdyti vaikų kūrybiškumą, įtvirtina ir gilina jau turimas vaikų žinias ir įgūdžius.

Darželyje-mokykloje dirba kvalifikuota pedagogų komanda, kuriai padeda ir specialistai – logopedas, mokytojo padėjėjas, psichologas, specialusis pedagogas, bendrosios praktikos slaugytojas, bibliotekininkas, techninio personalo darbuotojai.

Įstaigoje formuojamos 6 ikimokyklinio ugdymo grupės vaikams nuo 1,5 iki 6 metų, 2 priešmokyklinio ugdymo grupės ir keturios pradinės klasės.

Į vaikų ugdymosi procesą integruojama ikimokyklinio ugdymo programa KIMOČIS (Kimochis), kurios filosofija remiasi penkiais pagrindiniais principais, kurių gali išmokti kiekvienas vaikas: BŪTI PAGARBUS, ATSAKINGAS, ATSPARUS, ATJAUČIANTIS, MALONUS IR DRAŠUS.

Integruojama tarptautinė programa ZIPIO DRAUGAI, kurios pagalba vaikai mokosi įveikti kasdieninius emocinius sunkumus: atstūmimą, vienatvę, patyčias ar priekabiavimą, sunkius pokyčius.

1.2 . MOKYTOJŲ IR KITŲ SPECIALISTŲ PASIRENGIMAS

Darželyje - mokykloje dirba kvalifikuoti pradinio ugdymo, priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo pedagogai, specialistai - logopedė, mokytojo padėjėjai, psichologas, bendrosios praktikos slaugytoja, bibliotekininkas, techninio personalo darbuotojai.

Dirbdami su vaikais pedagogai ir specialistai:

- ✓ Stebi kiekvieną vaiką siekdami jį pažinti ir suprasti, skatina vaiko pasitikėjimą savimi.
- ✓ Padeda vaikui apsiprasti, susidraugauti, įsilieti į darželio kultūrą.

- ✓ Sudaro sąlygas vaikui atsiskleisti ir tobulėti.
- ✓ Kuria ugdančią fiziškai ir psichologiškai saugią aplinką, atitinkančią vaikų amžių ir poreikius.
- ✓ Bendradarbiauja su vaiku ir jo šeima.
- ✓ Lanksčiai planuoja pedagoginį procesą atsižvelgdamas į kiekvieno vaiko turimą patirtį.
- ✓ Stebi kiekvieno vaiko raišką, sprendžia problemas individualiai.
- ✓ Taikosi prie atsiradusių vaikų norų, spontaniškai kilusių žaidimų ar kitos veiklos situacijose.
- ✓ Ieško dermės tarp tradicinių ugdymo būdų ir naujovių, siekia kokybiškumo.

1.3. POŽIŪRIS Į VAIKĄ IR JO UGDYMĄ

Lietuvos Respublikos švietimą bei ikimokyklinio ugdymo institucijų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose pabrėžiama, kad ikimokyklinis ugdymas turi puoselėti visas vaiko galias (intelektines, emocišnes, fizines), lemiančias asmenybės brandą ir socializacijos sėkmę, skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę, užtikrinti ikimokyklinio ir pradinio ugdymo tęstinumą. Ikimokyklinio amžiaus laikotarpis nepaprastai svarbus vaiko asmenybės formavimuisi ir socializacijai, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikimui, jų plėtrai, prienamumui ir kokybei.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas nustato, kad ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius. **Įstaiga laikosi nuostatos garantuoti vaiko teisę aktyviai veikti, reikšti savo nuomonę, siūlyti savo idėjas ir sumanymus** (*Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 12 str.* (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983); *Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos 29 str.* (patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m.). **Įstaiga garantuoja, kad bus laikomasi konfidencialumo bendraujant su vaiku ir jo artimaisiais** (*Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 16 str.*).

Volungės darželio-mokyklos bendruomenė laikosi nuostatos, kad:

- ✓ Kiekvienas vaikas – unikalus ir individualus, todėl siekiama sudaryti palankias sąlygas atsiskleisti ir tobulėti toms vaiko asmenybės galioms, kurios yra nuspalvintos esminių vaikystės charakteristikų: smalsumo, tiesioginio ir nuoširdaus bendravimo, pasitikėjimo suaugusiais, noro kurti ir eksperimentuoti.
- ✓ Kiekvienas vaikas priimamas toks koks jis yra.
- ✓ Ugdoma laisva, harmoninga asmenybė.
- ✓ Kuriami visapusišką vaiko vystymąsi skatinanti aplinka.
- ✓ Ugdymas vyksta žaidžiant, jo aktyvumas savaiminis arba inspiruotas.

1.4. TĖVŲ IR VIETOS BENDROMENĖS POREIKIAI

Dauguma vaikų auga palankioje socialinėje aplinkoje, materialiai aprūpintose šeimose. Ugdymo programai įgyvendinti būtinas nuoširdus ir veiksmingas auklėtojo bendravimas su vaikais ir tėvais. Tėvai ir šeimos aplinka vaiką veikia labiau negu darželis. Šeimoje susiformuoja požiūris į žmones, aplinką, pasaulį. Ugdymo programa parengta siekiant tęstinumo tarp ikimokyklinio, priešmokyklinio ir pradinio ugdymo pakopos.

Darželio-mokyklos bendruomenė visuomet stengiasi laiku reaguoti į tėvų poreikius ir lūkesčius vaiko atžvilgiu, vaiko ugdymo kultūrų įvairovės bei vaiko ugdymo modelių, kuriuos jiems gali pasiūlyti darželis-mokykla, priimtinumą tėvams. Įstaiga yra atvira vietos bendruomenės poreikiams bei tradicijoms dalyvaudama mikrorajono bendruomenės renginiuose, šventėse. Tėvai ir pedagogai nuolat ieško naujų bendradarbiavimo formų, kartu rūpinasi vaikais, kalbasi apie jų problemas, džiaugsmus. Bendradarbiaudami su šeima pedagogai šeimą įtraukia į aktyvų bendravimą su grupe, nes tai viena iš pagrindinių sąlygų, nulemiančių vaikų ugdymo sėkmę. Tai padeda:

- ✓ artėti prie kokybiško ugdymo tiek darželyje, tiek ir šeimoje;
- ✓ atskleisti šeimai vaiko gyvenimo grupėje ypatumus, supažindinti su sąlygomis;
- ✓ šviesti tėvus pedagogikos ir psichologijos klausimais;
- ✓ drauge ieškoti bendrų ugdymo poveikio vaikui priemonių;
- ✓ vadovautis principu: viskas, kas daroma, daroma vaikų labui.

Bendravimo su šeima formos: individualūs pokalbiai; bendri tėvų, vaikų ir pedagogų renginiai: šeimų šventės, vakaronės; grupės tėvų susirinkimai; tėvų švietimas: medžiaga tėvų lentoje; tėvų dalyvavimas įvairiuose tyrimuose; pagalba įvairiais vaiko ugdymo klausimais: aplankai, bukletai, pedagogo patirtis, praktiški pedagogo patarimai, literatūra, pagalba sprendžiant problemas; vaikų pažinimas: vaikų piešinių ir darbėlių parodos, atvirų durų dienos, šeimos ir pedagogų kasdieniai, nuoširdus bendravimas.

2. PROGRAMOS UGDYMO PRINCIPAI

Humaniškumo - demokratiškumo – pastebimas ir geriamas kiekvienas vaikas, palaikomi vaikų sumanymai, džiaugiamasi jų laimėjimais. Juntama vaiko ir suaugusiojo tarpusavio pagarba, pasitikėjimas ir lygiavertė partnerystė. Šeimos ir darželio sąveika grindžiama tėvų ir pedagogų iniciatyvų derinimu, tėvų pedagoginiu švietimu.

Tautiškumo – gaivinamos ir puoselėjamos tradicinės kultūros vertybės, papročiai ir tradicijos kartu kuriant šiuolaikinę savo ir visuomenės tapatybę.

Visuminio integralaus – ugdomojo proceso metu siekiama vertybinių nuostatų, jausmų, mąstymo ir veiksmų dermės, taikomi įvairūs integracijos būdai, ieškoma ugdymo turinio sąsajų su išoriniu pasauliu, atsižvelgiama į aplinkos ypatumus.

Ugdymo individualizavimo – suvokiamos vaiko išgalės ir puoselėjamos jo asmeninės savybės. **Tęstinumo – vientisumo** – vientisas ikimokyklinio ugdymo turinys suderintas su priešmokyklinio ugdymo turiniu, siekiant, kad vaikas darniai pereitų prie ugdymosi priešmokyklinėje grupėje, o vėliau - mokykloje.

3. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

TIKSLAS – atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsniumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo mokėjimo mokytis pradmenis.

UŽDAVINIAI. Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, pasiekti, kad vaikas:

- ✓ plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save;
- ✓ pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes;
- ✓ aktyviai dalyvautų ir kūrybiškai išreikštų save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime;
- ✓ mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

Vilniaus Volungės darželyje - mokykloje priešmokyklinio amžiaus vaikai ugdomi vadovaujantis „Bendrajai priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa“.

Ikimokyklinio ugdymo programa parengta vadovaujantis:

Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK - 627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ patvirtintu Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašu. Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015).

4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Vaiko pasiekimai programoje apjungti pagal lūkesčius:

BENDRAUJANTIS, KURIANTIS, SVEIKAS, ORUS, SMALSUS, SĖKMINGAI BESIUGDANTIS VAIKAS

BENDRAUJANTIS

- Sakytinė kalba
- Rašytinė kalba

KURIANTIS

- Meninė raiška
 - Estetinis suvokimas

SVEIKAS

- Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai
 - Fizinis aktyvumas

ORUS

- Emocijų suvokimas ir raiška
- Savireguliacija ir savikontrolė
- Santykiai su suaugusiais
- Santykiai su bendraamžiais
- Savivoka ir

SMALSUS

- Aplinkos pažinimas
- Skaičiavimas ir matavimai

SĖKMINGAI BESIUGDANTIS

- Iniciatyvumas ir atkaklumas
- Tyrinėjimas
- Problemų sprendimas
- Kūrybiškumas
- Mokėjimas

4.1. UGDYMO TURINYS, PRIEMONĖS

4.1.1. VAIKŲ NUO PUSANTRŲ IKI TREJŲ METŲ UGDYMAS(IS)

Bendraujantis			
Vertybinių nuostatų:			
<i>Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba. Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</i>			
Rašytinė kalba			
Esminis gebėjimas: Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
1	<ul style="list-style-type: none"> • Žiūrinėja paveikslėlius, knygeles. • Palankiai reaguoja į knygelių skaitymą kartu su suaugusiais. • Stebi, domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Manipuliuoja su įvairaus formato, įvairios medžiagos žaislinėmis paveikslėlių knygelėmis. • Manipuliuodamas žaislinėmis knygelėmis, rodo teigiamas emocijas. • Domisi įvairiais rašikliais ir kitais jam naujais daiktais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žadina vaiko norą kasdien savo veikloje vartoti kraigaliones, piešinius, simbolius, raides, žodžius • Kuria aplinką, kad vaikas pačiais įvairiausiais būdais galėtų pažinti knygeles. • Kartu su kūdikiu varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, kalba su vaiku apie tai ką mato. • Sudaro situacijas kuriose mažylis stebi rašantį suaugusįjį. • Kartu su vaiku varto knygeles, leidžia vaikui pačiam versti puslapius, rodo jam paveikslėlius, juos įvardija. • Skatina vaiko žodinę ir kūno kalbą, skaitomų knygelių turinį susieja su vaiko gyvenimu. • Kuria vaiko rašytinę aplinką: parūpina popieriaus ir jo amžių atitinkančias
2	<ul style="list-style-type: none"> • Žiūrinėja paveikslėlius, knygeles, pirštu juos rodo. • Pradeda atpažinti mėgstamas knygeles, prašo jas paskaityti. • Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius. • Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi aplinkoje parašytas raides, simbolius, užduoda klausimus stengdamasis išsiaiškinti kas tai. • Vartydamas knygeles pasako ką mato: šuniukas – au au, katinėlis – miau miau ir pan. • Bando popieriaus lape braižyti atlikdamas spontaniškus rašymo judesius. 	
3	<ul style="list-style-type: none"> • Vartydamas knygeles dėmesį skiria ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. • Geba sieti paveikslėlius su juose 	<ul style="list-style-type: none"> • Primygtinai reikalauja, kad patinkančios knygelės būtų skaitomos po kelis kartus, nekeičiant teksto. • Skiria grupėje esančius simbolinius ženklus. 	

	<p>vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pradedą pažinti aplinkoje esančius simbolius. • Įvairiomis rašymo priemonėmis kraigalioja vertikalias ir horizontalias linijas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Popieriaus lape keverzoja piešinius. 	<p>rašymo priemonės.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skaito vaikams trumpus tekstukus kuriuose kartojami tie patys žodžiai. • Skatina vaiką pavadinti kiekvieną paveikslėlį, kalbasi su juo apie iliustracijas. • Nuolat atkreipia vaikų dėmesį į artimoje aplinkoje esančius simbolius, juos įvardina, paaiškina jų reikšmę.
Sakytinė kalba			
Esminis gebėjimas: Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis, intuityviai junta kalbos grožį.			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksena	Pedagogo veikla
1	<ul style="list-style-type: none"> • Įdėmiai klausosi suaugusiojo. Skiria griežtą ir malonų kalbančio suaugusiojo toną. • Supranta elementarius klausimus. • Supranta savo ir artimųjų vardus, artimiausios aplinkos daiktų ir reiškinių pavadinimus. • Supranta veiksnių pavadinimus, geba veiksmais atsakyti į klausimus. • Vartoja kelis trumpus žodelius objektas, veiksams įvardinti, norams išsakyti, palydėti juos judesiu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gestais parodo, kad klausosi ir supranta, parodo mimika, visu kūnu. • Atsiliepia į savo vardą, ieško daiktų ar reiškinių kuriuos pasako suaugęs, kartoja siūlomus judesius. • Čiauška garsų junginiais, savo kalba pakartoja paprastus žodžius. • Daug čiauška, kartoja, mėgdžioja jam tariamus garsus ir skiemenis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus kalbėti natūraliai, laisvai, gyvai, nesivaržant. • Skatina vaikus sakyti, pasakoti ką galvoja. • Skatina vaikus kalbėti literatūrine kalba ir tarmiškai. • Derina vaiko kalbinę raišką su vaizdu, judesiu, mimika. • Skaito vaikams tik vertingus tautosakos ir grožinės literatūros kūrinius. • Sakytinė ir rašytinė kalbą ugdo tuo pačiu metu. • Grupės aplinką papildo naujais daiktais, žaislais, juos vaikui nuolat įvardija. • Skatina vaikus mėgdžioti trumpus žodelius. • Kalba su vaikais apie artimosios aplinkos
2	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi ir kalba mimika. • Supranta nesudėtingus tekstus: žaidinimus, eilėraštkus ir kt. • Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į suaugusio klausimus prašymus. • Mimika ir gestais reaguoja į vaikų kalbą. • Trumpais garsais, judesiais atliepia skaitomą tekstą. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Kalba dviejų trijų žodžių sakiniiais apie tai ką mato, girdi, ko nori. • Padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartoja trumpus eilėraštukus. • Žaidinamas teigiamai reaguoja, aktyviai dalyvauja žaidime. • Mėgdžiojimu, mimika, veiksmais, žodžių kartojimu dalyvauja paprastuose žodiniuose žaidimuose. 	<p>daiktus, reiškinius, santykius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikų klausymąsi, sudaro ryšį tarp daikto ir žodžio, veiksmo, judesio ir žodžio. • Palaiko vaiko norą tarti kartoti žodžius. • Skatina vaiką kartoti daineles, eilėraštukus, žaidinimus, pasakėlių tekstų garsus ir pan.
3	<ul style="list-style-type: none"> • Išklauso supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus. • Kalba 3-4 žodžių sakiniiais, domisi laidomis, animaciniais filmais, kalba apie juos. Atsako į elementarius klausimus. • Žodžius derina pagal giminę, linksnį, skaičių. • Deklamuoja, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių, aiškinasi nesuprastą žodį. • Kalboje vartoja trumpus sakinius, u-duoda klausimus, bando atsakyti į užduotus klausimus. • Bendraudamas vis dažniau vartoja taisyklingus sakinius. • Komentuoja matytus filmukus, atkartoja nesudėtingus ketureilius, pabaigia žinomas pasakas. • Klausosi skaitomų kūrinėlių. 	

Rekomenduojamos ugdymo priemonės:

- Knygelių rinkiniai vaikams; paveikslėlių žodynai; vaikų „parašytos“, pagamintos knygos; lenta skirta rašyti kreidelėmis; įvairių istorijų veikėjų ir objektų kontūrai; magnetofonas, tekstų įrašai; įvairios priemonės ir žaidimai žodynui plėtoti: stambūs kubeliai su paveikslėliais, paveikslėliai su raidėmis ir kiti žaidimai; popierius, pieštukai, dažai; paveikslėlių rinkiniai: skirtumams atrasti, klasifikavimui, pasakojimui; spalvinimo ir karpymo knygos; teatro lėlės; tikras ar žaislinis telefonas, veidrodis ir kt.

Kuriantis

Vertybinių nuostatų:

Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Meninė raiška

Esminis gebėjimas: spontaniškai ir savitai reiškia išpūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje

kūryboje.			
<i>Muzika, šokis</i>			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> Reaguoja į muzikos garsus, melodijas, balso intonaciją, judesius, mimiką suklusdamas ar pradėdamas krykštauti, judėdamas. 	<ul style="list-style-type: none"> Eksperimentuoja muzikos garsais, atkartoja suaugusio judesius. Bando atrasti naujus garsus, skleidžia garsus imituojančius gyvūnus. 	<ul style="list-style-type: none"> Dainuoja vaikams liaudies daineles, nešiojant ritmingai sūpuoja, kilnoja, judina jo rankas. Išraiškingai ir džiugiai bendrauja su vaiku, siekdamas sukelti jam teigiamas emocijas. Klausosi įvairių stilių muzikos, bei sudaro muzikinę aplinką, kurioje vaikas galėtų išgirsti įvairius aplinkinio pasaulio garsus. Skatina vaikus tyrinėti įvairius judesius, žaidina juos, naudojant plaštakų, galvos judesius, kykavimus. Skatina vaikus groti muzikinius instrumentais, grojančiais žaislais. Dainuoja su vaikais įvairias daineles, klausosi muzikos, judesiais imituoja tekstą. Žaidžia su vaikais muzikinius žaidimus, ratelius, skatina juos judėti pagal muziką einant, bėgant, apsisukant. Skatina vaikus kurti, dainuojant apie tai ką veikia, žaidžia, mato, girdi. Skatina vaikus šokti tyloje, kad atsiskleistų jų ritmo suvokimas.
2	<ul style="list-style-type: none"> Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais mėgdžioja žaidinimų judesius. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena kokiu nors daiktu. 	<ul style="list-style-type: none"> Atkartoja nesudėtingas suaugusiųjų padainuotas daileles, judesius. Spontaniškai taria, intonuoja garsus, atkuria dainelių žodžius. Ploja, trepsi, barškina, ritmiškai stuksena kokiu nors daiktu. 	
3	<ul style="list-style-type: none"> Vienas ir kartu su kitais dainuoja 2-4 garsų daineles, žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja judesiais. Tyrinėja muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu. Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių seką. 	<ul style="list-style-type: none"> Klausosi vaikiškų dainelių, trumpų instrumentinių kūrinėlių, juos palydėdamas judesiu, plojimu ir kt., imituoja dainelių tekstus. Tyrinėja muzikos instrumentus, klausosi jų skambėjimo, bando pritarti suaugusiojo grojimui vaikiškais instrumentais. Kuria savo daineles, garsus, improvizuoja. Imituoja judesiais paveikslėlyje matomus objektus: ropoja, šliaužia, siūbuoja, mojuoja rankomis ir kt. 	
<i>Žaidinimai ir vaidyba</i>			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> Kalbinamas, žaidinamas reiškia 	<ul style="list-style-type: none"> Kartu su suaugusiuoju ploja, atlieka judesius 	<ul style="list-style-type: none"> Drąsina vaiką veikti, tyrinėti, rodyti

	emocijas, norus įvairioms balso intonacijomis, veido mimika, lingavimu, mojuodamas žaislu.	žaisdami žaidimus. <ul style="list-style-type: none"> Kartu su suaugusiuoju žaidžia vaidybinius žaidimus: slepiasi, ploja ir pan. Barškina, judina žaisliukus. 	iniciatyvą. Veikia kartu su juo. <ul style="list-style-type: none"> Žaidina vaikus, kalba įvairiomis emocijomis intonacijomis, naudoja įvairų tempą.
2	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžiant sūpavimo, kykavimo ir pan. žaidimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais. 	<ul style="list-style-type: none"> Sekant pasaką parodo kaip amsi šuniukas, miauksi katė ir pan. Kalbasi žaisliniu telefonu, ar kitu daiktu, pasakoja, paklausia, atsako. Judesiais imituoja suaugusiojo sekamas pasakas, eilėraščius, daineles. 	<ul style="list-style-type: none"> Tuos pačius žaidimus, pokštavimus kartoja keletą kartų, siekdamas, kad vaikas įsimintų. Rodo vaikams kaip galima veikti su daiktais, skatina vaiką pamėgdžioti, atrasti naujų veikimo būdų.
3	<ul style="list-style-type: none"> Žaisdamas su daiktais ar žaislais atlieka matytus veiksmus, judesius. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaime kilusias emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaisdamas vaizduoja, kaip mama, tėtis, vaikas važiuoja automobiliu, verda valgyti, eina į parduotuvę ir pan. Muzikiniuose rateliuose savaip vaizduoja judesius, veiksmus ir kt. 	<ul style="list-style-type: none"> Kalba maloniomis, linksmomis intonacijomis, skatina mėgdžioti veiksmus ir intonacijas. Parūpina įvairių žaislų, leidžia jais naudotis. Gėrisi, skatina vaikų žaidimus, žaisdamas drauge reiškia įvairias emocijas, skatina vaikus pasakoti, ką jie daro. Skatina vaikus įsiklausyti į veikėjus, siužetą, rodo vaikams veiksmus ir leidžia jiems improvizuoti, reikšti tokias emocijas, kokios tuo metu kyla.

Vizualinė raiška

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksena</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> Storu pieštuku, teptuku, kreidele baksnoja, brauko, tepinėja, spaudinėja palikdamas pėdsakus. Domisi ir džiaugiasi dailės priemonėmis, jas apžiūrinėja, ragauja, varto. 	<ul style="list-style-type: none"> Kartu su suaugusiuoju tyrinėja, žaidžia su dažais. Popieriaus lape bando daryti pirštų atspaudus, juos tyrinėja. Džiaugiasi savo kūrybos rezultatais. 	<ul style="list-style-type: none"> Sudaro sąlygas vaikams pamatyti žaismingą, elementarių pasikartojančių veiksmų piešimą, lipdymą, skatina vaikus bandyti patiems. Siūlo vaikams geros kokybės minkštų, ryškių dailės priemonių, kad jomis

2	<ul style="list-style-type: none"> Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones, intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus. 	<ul style="list-style-type: none"> Minkštomis kreidelėmis vaikas, taškuoja, keverzoja, brėžia linijas. Tyrinėja teptuką ir veikimo su juo galimybes, tepa dažus, džiaugiasi vaizdu. Bando įvairias dailės priemones: teptukus, pieštukus, flomasterius, kempines ir kt. 	<p>veikdamas vaikas patirtų džiaugsmą.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sudaro vaikams galimybes žaisti, tepinėti dažais, paišelioti, dėti spaudus ir kt. ant įvairaus formato ir tekstūros popieriaus. Skatina vaikus pasakoti apie savo piešinį, lipdinį. Stebi vaiko raiškos procesą, randa būdų užtikrinti, kad jis būtų džiaugsmingas ir teikiantis vaikams teigiamas emocijas Siūlo vaikams eksperimentuoti įvairesnėmis priemonėmis ir medžiagomis: molis, vaškas, vilna, šlapias popierius, ir kt.
3	<ul style="list-style-type: none"> Piešia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas ar pan. labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu. 	<ul style="list-style-type: none"> Tapydamas bando įvairius dažų paskleidimo būdus, pasakoja suaugusiajam ką jis nupiešė, kaip tai pavyko. Spaudinėja, suploja molį, modeliną, sūrios tešlos gabalėlį. Tyrinėja jo savybes. 	

Estetinis suvokimas

Esminis gebėjimas: Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, įspūdžiais.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> Susidomi, trumpam sutelkia dėmesį bei rodo pasitenkinimą kai yra emociškai kalbinamas suaugusiojo, kai mato ryškius, gražių formų daiktus, muziką, žaislus, šokio judesius. 	<ul style="list-style-type: none"> Klausosi muzikos, guguoja, juokiasi girdėdamas malonius garsus. Judina rankas, kojas, linguoja girdėdamas kalbą, dainavimą muziką. Pirštais tepa dažus, stebi paliktus pėdsakus. Žiūrinėja spalvingas iliustracijas, liečia, šūkčioja, kalbina spalvingus paveikslėlius. 	<ul style="list-style-type: none"> Kuria muzikinę aplinką, kurioje vaikas turėtų galimybę klausytis įvairių garsų. Kalbėdamas su vaikais naudoja įvairias balso intonacijas, siekdamas, kad vaikai girdėtų emocijas. Dainuoja vaikui, klausosi įvairios nuotaikos dainų, kontrastingos nuotaikos muzikos kūrinių.
2	<ul style="list-style-type: none"> Skirtingai reaguoja į besikeičiančią intonaciją, muzikos garsus, gamtos vaizdus, spalvingas knygeles, šokančius ir vaidinančius vaikus. Intuityviai mėgdžioja tai, kas patinka. 	<ul style="list-style-type: none"> Klausydamas linksmos muzikos ar dainos reiškia savo emocijas. Mėgdžioja veiksmus, garsus, džiaugiasi laisvu išraiškingu savo paties intonavimu, veikimu. Stebi ir mėgdžioja tapymo veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> Kartu su vaiku žaidžia ir išraiškingai rodo, kaip galima veikti su žaislais. Vaikų piešinius eksponuoja vaikams prieinamoje vietoje, siekdamas, kad vaikas galėtų bet kada jį pasižiūrėti.

		<ul style="list-style-type: none"> • Džiūgauja, krykštauja matydamas spalvingus vaizdus gamtoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina, giria vaikus už kūrybinius darbus.
3	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, dailės kūrinius ir pan. • Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, žodžių sąskambį, žiūrėdamas knygeles ir pan. • Paklaustas pasako, ar patiko kūrinys. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bando dainuoti, šokti, kurti pagal jau girdėtą melodiją. • Grožisi savo puošniais drabužiais. • Ilgesniam laikui sukaupia dėmesį stebėdamas vaidinimą, įvardija veikėją. • Savo emocijas reiškia garsu, judesiu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro galimybes vaikams pažinti ir išbandyti įvairias dailės medžiagas ir priemones. • Kuria vaikams spalvingą, įdomią aplinką.
<p>Rekomenduojamos ugdymo priemonės:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Knygos, dailės kūriniai; žurnalai, katalogai, reklaminiai bukletai, laikraščiai, atvirukai; įvairus popierius: baltas, spalvotas, piešimo, laikraštinis, sviestinis, braižybos, įpakavimo, paprastas ar gofruotas kartonas, tapetai; pieštukai, vaškinės kreidelės, akvarelė, guašas, pirštų dažai, augaliniai, maistiniai dažai; teptukai, indeliai vandeniui; molis, miltų druskos tešla; virvelės, kaspinėliai, žirkutės, juostelės, klijai; štampeliai; gamtinė medžiaga: šakelės, samanos, riešutų kevalai ir t.t.; magnetofonas, vaikiški ir kiti muzikos instrumentai; autentiški lietuvių liaudies instrumentai; gamtos daiktai kuriais galima groti: akmenėliai, lazdelės ir t.t.; šalikėliai, skarelės, juostelės ir t.t.; muzikiniai žaislai, knygelės; lėlės, lėlės marionetės, teatro lėlės, popierinės lėlės; garso ir vaizdo įrašai. 			

Sveikas

Vertybinių nuostatų:

Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Kasdienio gyvenimo įgūdžiai

Esminis gebėjimas: Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> • Bando savarankiškai valgyti ir gerti iš puodelio 	<ul style="list-style-type: none"> • Pats laiko šaukštelį, bando juo valgyti. • Ima dviem pirštais ar sauja mažais gabalėliais supjaustytą maistą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus valgyti pirštais. • Tirštą maistą duoda valgyti tik šaukšteliu, skystą iš puodelio.
2	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Norėdamas tuštintis ar šlapintis parodo į tualetu duris. 	<ul style="list-style-type: none"> • Moko vaiką laikyti šaukštelį, puodelį.

	<ul style="list-style-type: none"> • Parodo, kad nori tuštintis. • Suaugusiojo padedamas rengiasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. • Padeda žaislus į vietą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rengiamas kiša koją į batukus, ranką į rankovę ir pan. • Padedamas pučia nosį į nosinę. • Nuneša žaislą į jam skirtą vietą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pratina būti savarankišku. • Skatina vaikus sėstis ant puoduko. • Skatina vaikus apsirengti. • Kuria žaidybines situacijas, skatinančias vaiką panaudoti savo mokėjimus ir įgūdžius. • Skatina ragauti ir valgyti įvairų maistą. • Skatina valgant naudotis įrankiais. • Moko taisyklingai naudotis tualetu. • Kalba su vaikais apie švarą. • Sistemingai skatina sudėti žaislus į vietą.
3	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai geria ir valgo. Pradedą naudotis įrankiais. Pasako ko nori ir nenori valgyti. • Pats eina į tualetą, suaugusio padedamas apsirengia ir nusirengia, bando praustis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo šaukštu, šaukšteliu, šakute. • Įvardija kokius patiekalus mėgsta. • Savarankiškai eina į tualetą. • Mėgina apsirengti, bando sagstyti sagas. • Prieš valgį, pasinaudojęs tualetu plauna rankas. • Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas. 	
Fizinis aktyvumas			
Esminis gebėjimas: Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
1	<ul style="list-style-type: none"> • Sėdi, šliaužia, ropoja, stovi laikydamasis. • Tikslingai siekia daikto. Perima daiktus iš vienos rankos į kitą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atsispiria kojomis nuo suaugusiojo kelių, ropoja per pagalves ar laiptais aukštyn. • Vaikšto laikydamasis įvairiu atstumu sustatytų baldų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus ropoti, eiti padedamas žaislus vaikų regėjimo lauke. • Siūlo vaikams dėlioti žaislus, žaisti su kamuoliukais.
2	<ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai atsistoja, atsitūpia, pralenda pro kliūtis. • Spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. • Pasuka riešą, ridena, meta, gauda kamuolį. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia su judėjimą skatinančiais žaislais. • Atsistumia kojomis žaisdamas su riedančiais žaislais. • Užlipa kelių pakopų laipteliais, užlipa ir nulipa nuo kėdės. • Žaisdamas kaladėlėmis sudeda 4-6 kaladėlių bokštą. • Knygeles varto po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo vaikams žaidimus įtvirtinančius vaiko judėjimą. • Skatina vaikus žaisti su kaladėlėmis, konstruktoriais. • Organizuoja veiklas lavinančias smulkiąją motoriką. • Organizuoja siužetinius žaidimus, kuriuose vaikai skatinami judėti, įveikti kliūtis.
3	<ul style="list-style-type: none"> • Pastovi ant vienos kojos, eina skirtingu tempu. • Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas judriuosius žaidimus, gali keisti judėjimo ritmą, kryptį, peržengti kliūtis. • Vaikas įmeta kaštonus, sagas į dėžutę, 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus žaisti su kamuoliu. • Pratina vaikus dirbti su žirkklėmis, supažindina su saugaus elgesio taisyklėmis

	žingsniu. <ul style="list-style-type: none"> • Abiem kojom atsispirdamas pašoka. • Tiksliau konstruoja, veria, įkerpa popierių. 	mesdamas kamuolį stengiasi pataikyti į kėglius, stengiasi pagauti mestą kamuolį. <ul style="list-style-type: none"> • Noriai žaidžia su įvairiomis priemonėmis kurias reikia atsukti, užsukti, suverti. • Padedamas suaugusiojo bando kirpti. 	
--	---	---	--

Rekomenduojamos ugdymo priemonės:

- Sūpuoklės, čiužiniai, kelmeliai; grindų pagalvėlės; kamuoliai, smėlio maišeliai, įvairi gamtinė medžiaga; priemonės žaidimui su vandeniu: baseinas, šiaudeliai, neskęstantys ir skęstantys daiktai, įvairios talpos, smėlis ir kt.; kambariniai augalai; knygos, enciklopedijos, paveikslėliai, garso įrašai; stalo žaidimai – loto; įvairios meninės raiškos priemonės: popierius, pieštukai; įvairių paveikslėlių serijos: sveika – nesveika, galima – negalima, kam kas priklauso ir pan.; vaizdinė medžiaga: plakatai, kelio ženklai; mašinėlės, lėlės ir kitos priemonės reikalingos įvairioms situacijoms suvaidinti.

Orus

Vertybinės nuostatos:

Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.

Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.

Save vertina teigiamai.

Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.

Emocijų suvokimas ir raiška

Esminis gebėjimas: atpažįsta ir įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda)

Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksena	Pedagogo veikla
1	<ul style="list-style-type: none"> • Mimika kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę ir pyktį. 	<ul style="list-style-type: none"> • Verkia yra alkanas, šlapias, paliktas vienas. • Krykštauja kai suaugusieji su juo žaidžia. • Kai grupėje verkia kitas vaikas, kūdikis gali pravirkti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebėti kūdikio emocijų reiškimo ženklus, juo pasirūpinti. • Kartu su vaiku veidrodyje stebėti save kai yra liūdnas, piktas, linksmas.
2	<ul style="list-style-type: none"> • Emocijos pastovesnės, tačiau būdinga greita nuotaikų kaita. • Atpažįsta kito vaiko ar suaugusio džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugsmą išreiškia ir ramiai šypsodamasis ir kvatodamas. • Paklaustas „Kuris verkia?“, vaikas parodo paveikslėlį su verkiančiu kiškučiu ir pan. • Bando paguosti verkiantį vaiką duodamas savo žaislą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatinti vaikus pabendrauti su kitais vaikais. • Kalbinant vaiką įvardinti jo reiškiamas emocijas. • Skaityti vaikams knygeles kuriose veikėjai yra skirtingų nuotaikų, dainuoja

3	<ul style="list-style-type: none"> Pradedą atpažinti, ką jaučia, pradeda vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus. Pastebi kitų žmonių reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia, glosto) 	<ul style="list-style-type: none"> Supykęs vaikas atpažįsta šį jausmą ir gali pareikšti: „Aš piktas!“ Tinkamai rodo emocijas žaisdamas su kitais vaikais: šypsosi kai dalinasi žaislais, pyksta kai atiminėja. 	<p>skirtingų nuotaikų daineles.</p> <ul style="list-style-type: none"> Skatinti vaikus reikšti užuojautą draugams: „pagailėti“ kai draugas verkia, jam liūdna ir kt. Skatina vaikus naudoti atsiprašymo ir susitaikymo ritualų.
<p>Savireguliacija ir savikontrolė</p> <p>Esminis gebėjimas: Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito), įsiaudrinęs geba nusiraminti.</p>			
1	<ul style="list-style-type: none"> Nusiramina nešiojamas, supamas. Tapatinasi su suaugusiojo, prie kurio yra prisirišęs, emocijomis. 	<ul style="list-style-type: none"> Sutelkia žvilgsnį į žaislą, seka jį akimis. Nustoja verkti, kai paimamas ant rankų ir priglaudžiamas. Reaguoja į linksmą ar piktą suaugusiojo balsą: šypsosi, verkia. 	<ul style="list-style-type: none"> Kurti mažai kintančia, saugią aplinką. Ko dažniau paimti ant rankų. Kalbant ar dainuojant naudoti įvairias intonacijas: ramiai, liūdnai, linksmai. Nustato vaikui jo veiklai būtinus apribojimus ir nuosekliai jų laikosi. Vaiko elgesiui reguliuoti taiko veido mimiką, parodo kaip reikia elgtis vienoje ar kitoje situacijoje. Siūlo vaikams žaislų ar priemonių padedančių išreikšti jausmus. Įrengia grupėje nusiramavimo vietą, parodo vaikams būdus padedančius nusiraminti. Paaškina vaikams kaip netinkamas jų elgesys skaudina kitus, pagiria kai vaikas elgiasi tinkamai.
2	<ul style="list-style-type: none"> Pats ieško nusiramavimo: apsikabina meškiuką, šaukia suaugusįjį. Pradedą valdyti savo emocijas ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. 	<ul style="list-style-type: none"> Pargriuvęs, rodo, kur skauda, ramina nustoja verkti. Sudrausmintas susilaiko nuo konfliktų. 	
3	<ul style="list-style-type: none"> Geriau valdo savo emocijas ir veiksmus, žaisdamas kalba su savimi. Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų. 	<ul style="list-style-type: none"> Pats renkasi žaislus, draugus. Prašo o ne atima norimą žaislą ar pan. Paprašytas priima atstumtą vaiką į žaidimą. 	
<p>Savivoka ir savigarba</p> <p>Esminis gebėjimas: Supranta savo asmens tapatumą, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais. Palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.</p>			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
1	<ul style="list-style-type: none"> Reaguoja į pasakytą savo vardą. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžia su žaislais, džiūgauja pamatęs 	<ul style="list-style-type: none"> Laikosi pastovaus dienos režimo ir

	<p>Pradedą jausti savo kūno buvimą – tyrinėja rankas, kojas.</p> <ul style="list-style-type: none"> Jaučiasi svarbus – krykštauja, juokiasi, kai aplinkiniai maloniai bendrauja. 	<p>pažįstamą žaislą, kartoja veiksmus su juo.</p> <ul style="list-style-type: none"> Atsiliepia į savo vardą. Aktyviai žaidžia su savo rankytėmis ir kojytėmis. Noriai liečia suaugusiojo plaukus, nosį, ausis. Pamatęs pažįstamą žmogų šypsosi, tiesia rankas. 	<p>ritualų.</p> <ul style="list-style-type: none"> Dažnai kreipiasi į vaiką vardu, įvardijant jo jausmus ir veiksmus. Žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, kykavimus, skatina vaikus kartoti judesius, garsus. Organizuoja žaidimus skatinančius vaikus vartoti kūno dalių pavadinimus. Vaikui skiria pakankamai dėmesio – domisi ką jis veikia, pagiria, pasidžiaugia pasiekimais. Naudoja tik būtinus draudimus. Skatina vaikus kalbėti apie save. Žaidžia su vaikais žaidimus „mano – tavo“ ir pan.
2	<ul style="list-style-type: none"> Atpažįsta save nuotraukose, pavadina kelias kūno dalis. Išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia ko nors atlikti. Džiaugiasi savo didėjančiomis galimybėmis judėti. 	<ul style="list-style-type: none"> Žiūrėdamas nuotraukas, atpažįsta save, pasako savo vardą. Stebėdamas save veidrodyje ar nuotraukose gali pasakyti kelias kūno dalis. Džiaugiasi ir didžiuojasi savo pasiekimais, gebėjimais, tuo dalinasi su pedagogu 	
3	<ul style="list-style-type: none"> Kalba pirmuoju asmeniu, skiria mergaites nuo berniukų. 	<ul style="list-style-type: none"> Pokalbiuose vartoja savo vardą, atpažįsta savo atsineštus daiktus. 	

Santykiai su suaugusiais

Esminis gebėjimas: Pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> Atpažįsta juo besirūpinantį suaugusįjį, džiaugiasi jį pamatęs, siekia būti greta. 	<ul style="list-style-type: none"> Sudomintas žaislais nurimsta, čiauška ir džiaugsmingai juda. Šliaužioja, ropoja, eina prie juo besirūpinančio auklėtojo, tiesia rankas. 	<ul style="list-style-type: none"> Palaiko akių kontaktą su vaiku, jam nusišypso, parūpina vaikui įdomių žaislų. Užtikrina vienodą dienos ritmą kaip ir namuose.
2	<ul style="list-style-type: none"> Akivaizdžiai rodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusio. Dažnai vykdo jam suprantamus prašymus. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų 	<ul style="list-style-type: none"> Domisi kitais vaikais ir žaidimais taip pamažu nusiramindamas. Žaisdamas mėgsta, kad jį stebėtų, juo žavėtųsi, patartų. Susipažįsta su nauja aplinka tik būdamas šalia pažįstamos suaugusiojo. 	<ul style="list-style-type: none"> Rodo asmeninį dėmesį vaikui. Padrąsina ir paskatina vaiką, pozityviai reaguoja į vaiko pyktį, aiškinasi jo priežastį. Pristato vaikams naujus žaislus, aplinkas, keletą kartų pakartoja veiksmus su

	žaislų.		naujais žaislais, tik po to skatina jais žaisti.
3	<ul style="list-style-type: none"> Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria. Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai auklėtojas ura šalia. 	<ul style="list-style-type: none"> Bėgiodamas lauke toliau nubėga nuo auklėtojo, tačiau stengiasi neišleisti iš akių. Siužetiniame žaidime mėgdžioja suaugusių buitinius veiksmus, savaip juos interpretuoja. Dažnai kartoja „Aš pats“. Atiminėja iš draugo žaislą jei tokį turi namuose, sako „Mano“. Smalsiai apžiūrinėja į grupę atėjusius nepažįstamus žmones. 	<ul style="list-style-type: none"> Skatina vaiko savarankiškumą, įsitraukia į vaikų organizuojamus žaidimus: valgo blynus, geria kavą, perka produktus ir kt. Parenka tinkamus bendravimo būdus kai vaikas užsispiria – pasiūlo jam rinktis vieną iš dviejų.

Santykiai su bendraamžiais

Esminis gebėjimas: Supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksena</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> Patinka būti šalia kitų kūdikių, juos liesti, mėgdžioti jų veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžia pasodintas šalia kito kūdikio, stebi jį, mėgdžioja. Dažnai reaguoja į šalia esančio vaiko emocijas: juokiasi, verkia ir pan 	<ul style="list-style-type: none"> Skatina vaikus bendrauti, tačiau stebi, kad jie neužgautų vienas kito. Skatina vaikus žaisti greta vienas kito, parūpina pageidaujamų žaislų.
2	<ul style="list-style-type: none"> Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti. 	<ul style="list-style-type: none"> Bendraudamas su vaikais žiūri jiems į akis, nusišypso, mėgdžioja kito vaiko veiksmus. Bando atimti žaislą iš kito vaiko jeigu šis neduoda. 	<ul style="list-style-type: none"> Stebi vaikus, stabdo netinkamus veiksmus ir paaiškina, kodėl negalima taip elgtis. Organizuoja žaidimus, kuriuose vaikams reikia ką nors daryti paeiliui arba keliems vienu metu.
3	<ul style="list-style-type: none"> Trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą. Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo. 	<ul style="list-style-type: none"> Atidžiai stebi draugus, bando pakartoti jo veiksmus. Nori dalintis žaislais su draugais, tačiau ne visada juos duoda. Bando pasakyti, kad jam ar kitam skauda, graso piršteliu. 	<ul style="list-style-type: none"> Pasirūpina, kad grupėje būtų po kelis tokius pačius žaislus. Komentuoja vaikų draugiškus veiksmus, skatina vaikus veikti drauge. Užtikrina vaikų saugumą.

Rekomenduojamos ugdymo priemonės:

- Įvairios knygelės; enciklopedijos, informacinės rodyklės; animaciniai ir vaidybiniai filmai, įrašytos istorijos; paveikslėliai, knygelės, perkirpti

paveikslėliai, paveikslėlių serijos, grupės apie įvairių profesijų žmones, jų darbus, bendruomenę, šeimą, žemę; situacijų, problemų kortelės, priemonės vaidmeniniams žaidimams: lėlės, virtuvės reikmenys, darbo priemonės, baldeliai, papuošalai, veidrodis ir kt.; įvairi statybinė medžiaga, mašinėlės ir kt.

Smalsus

Vertybinių nuostatų:

Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Aplinkos pažinimas

Esminis gebėjimas: Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
1	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi aplinka, reaguoja į skirtingus vaizdus, kvapus, garsus. • Atpažįsta artimus žmones, žaislus, daiktus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tyrinėja, apžiūrinėja savo rankas netoliese esančius daiktus. • Ragauja, liečia, uodžia, krato žaislus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padeda vaikui pamatyti daiktus iš skirtingų perspektyvų: arti, toli, priekio ir pan. • Rodo vaikui jo atvaizdą veidrodyje, parūpina, kad vaiko aplinkoje būtų kontrastingo dizaino daiktų. • Skatina vaikus veikti su daiktais, įvardija daiktus ir veiksmus. • Skatina vaikus kalbėti apie tai ką jie veikia.
2	<ul style="list-style-type: none"> • Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus. • Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja suaugusiuosius bando pakartoti elementarius higienos veiksmus: šukuojasi, valo nosį, bando valgyti su įrankiais, palaistyti augalą ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro galimybes vaikams žaisti įvairius loginius žaidimus: dėlionės, konstruktoriai, kaladėlės ir pan. • Skatina vaikus stebėti ir įvardinti artimiausioje aplinkoje esančius daiktus ir reiškinius. • Inicijuoja ir skatina vaikų pokalbius apie gyvūnus, augalus, savo kūno dalis. • Kartu su vaikais stebi vaizdo įrašus,
3	<ul style="list-style-type: none"> • Skiria atskirus gamtos reiškinius, įvardija augalus, gyvūnus. • Orientuojasi savo grupės, darželio aplinkoje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bendraudamas pavadina kai kuriuos dažnai sutinkamus augalus ar gyvūnus, savo kūno dalis. • Domisi ir klausinėja apie nematytus daiktus, klausia kas tai yra. • Pasako, kai šalta ar šilta. • Džiaugiasi pamatęs savo pažįstamą aplinką, įvardija šeimos narius, pasako savo vardą ir pavardę, parodo ir pasako kiek turi metų. 	

			knygas apie gamtą ir socialinę aplinką.
Skaičiavimas ir matavimas			
Esminis gebėjimas: geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.			
1	<ul style="list-style-type: none"> Gestais, mimika parodo, jog suvokia, ką reiškia yra (nėra), dar, taip (ne). Atkreipia dėmesį į judančius, artėjančius daiktus, daug kartų kartoją matytus veiksmus su daiktais. 	<ul style="list-style-type: none"> Noriai įsitraukia į žaidimą „Slėpynės“, aktyviai dalyvauja: stebi, ieško, džiaugiasi žaislu. Nuolat siekia netoliese padėtų žaislų, jais manipuliuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžiant su vaiku vartoja žodžius yra, nėra, dar, taip, ne. Žaidžia tuos pačius žaidimus su skirtingų spalvų, formų, dydžių žaislais. Įvardija daikto spalvą, dydį, formą, siekia, kad vaikas jas įsimintų. Klausosi ir teatralizuoja eilėraštkus, daineles, pasakėles, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar... Kuria aplinką, kurioje vaikas galėtų vartyti knygeles, nevaržomai ardyti ir surinkti daiktus, tyrinėti jų dydžius ir formas, eksperimentuoti su spalvomis, dydžiais ir formomis, įvairiai judėti.
2	<ul style="list-style-type: none"> Supranta ką reiškia vienas, dar vienas, su, daug. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelė, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> Kalbinamas pirštais parodo kiek turi metų. Žaidžia su skirtingų formų ir dydžių kaladėlėmis, indeliais, formelėmis, bando jas pritaikyti, įdėti. Rūšiuoja tokios pačios spalvos daiktus į atskiras dėžutes. Paprašytas gali atnešti reikiamo dydžio kamuolį ar pan. 	<ul style="list-style-type: none"> Leidžia eksperimentuoti su įvairių dydžių, formų daiktais. Stengiasi aplinką praturtinti tyrinėjimą, rūšiavimą skatinančiomis priemonėmis.
3	<ul style="list-style-type: none"> Skiria žodžius: mažai ir daug. Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę. Tapatina daiktus pagal formą ir dydį, spalvą. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis-mažas, ilgas-trumpas, sunkus-lengvas, storas-plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaisdamas rūšiuoja daiktus pagal spalvą, formą, didį. Tyrinėdamas paveikslėlių knygas geba pasakyti kurie paveikslėliai yra vienodi, gali rasti 3-4 skirtumus. Pamažu pratinasi žaisti loginius žaidimus-dėliones. Žaisdamas su kaladėlėmis bando konstruoti erdvinus objektus, tyrinėja jų tvirtumo galimybes (kaip pastatyti bokštą, kad jis nenugriūtų ir pan.) 	

Rekomenduojamos ugdymo priemonės:

- Įvairios knygos apie augalus, gyvūnus, negyvąją gamtą, jos reiškinius; fotonuotraukos, paveikslėliai, atvirukai; gamtos kalendoriai; indai birioms medžiagoms ir skysčiams matuoti; skęstantys ir plaukiantys daiktai; įvairios gamtos kolekcijos: kriauklių, akmenėlių ir kt.; įvairi gamtinė medžiaga: šiaudeliai, kaštonai, gilės, lapai ir kt.; daiktai uosti, skanauti, liesti, apžiūrėti; augaliniai dažai; arbatos, vaistažolės; popierius, pieštukai, dažai ir kt.; šešėlių tetaro figūrėlės, įvairios lempos, prožektoriai ir kt.; loto: skirtumams ir panašumams atrasti ir kt.

Sėkmingai besiuogantis***Vertybinių nuostatų:***

Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.

Iniciatyvumas ir atkaklumas

Esminis gebėjimas: savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusiųjų pagalbą, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> • Pats juda link jį sudominusių žaislų, trumpam sutelkia dėmesį į judantį daiktą. • Čiauška, žvelgia į akis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai veikia su mėgstamais žaislais, iki jų nuropoja, nueina įsikibęs sienelės. • Palaiko akių kontaktą ir teigiamas emocijas kuomet suaugęs jį žaidina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebi ir padaršina vaiką kartoti veiksmus, jį padaršina. • Žaidimus su vaikais žaidžia tol kol jie nori.
2	<ul style="list-style-type: none"> • Daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą, kartuoja tai kas pavyko. • Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties. 	<ul style="list-style-type: none"> • Atkakliai bando užsisėgti sąga, užsidėti kepurę ir pan. • Žaidimuose kartuoja matytus veiksmus: kirpėja, gydytoja, virėja ir kt. • Rodo nepasitenkinimą, rėkia reikalaujamas pagalbos: neatsidaro durys, nepasiekia žaislo ar pan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo vaikams smulkiajai motorikai skirtus žaislus ir žaidimus. • Neskuba padėti vaikui- paties atliktas veiksmas turi didesnę poveikį jo raidai. • Kantriai padeda mokytis, kai vaikas rodo iniciatyvą, domisi naujais veiksmais. • Padeda įveikti kliūtis, jeigu po daugelio bandymų vaikui nepavyksta atlikti norimo veiksmo.
3	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą. • Nuolat energingai žaidžia, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilgam susitelkia bandydamas užsisėgti sągas, suvarstyti batų raištelius, dėlioja dėliones, konstruoja. • Keičia žaidimus, nuolat yra veikloje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaikų akivaizdoje žaidžia sensorinius žaidimus, kad vaikai galėtų stebėti ir

	ekspresyviai reiškia savo norus, sako – ne.	<ul style="list-style-type: none"> Atranda būdų kaip pasiekti norimą daiktą ir pan. 	<ul style="list-style-type: none"> mėgdžioti. Kuria saugią ugdymo(si) aplinką.
<i>Tyrinėjimas</i>			
<i>Esminis gebėjimas:</i> Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė			
1	<ul style="list-style-type: none"> Stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti, paragauti žaislus ir kitus daiktus. Reaguoja į tai kas vyksta aplinkui, bando dalyvauti (mimika, judesiais, garsais). 	<ul style="list-style-type: none"> Siekia paimti žaislus ir daiktus, juos liečia, apžiūrinėja, kiša į burną. Tai pirmieji tyrinėjimo žingsniai. Juda, kartoja judesius, praktikuojasi. 	<ul style="list-style-type: none"> Sudaro galimybės kūdikiui žaisti su žaislais arba tam tinkamais daiktais, judėti, siekti žaislo ir pan. Duoda vaikams įvairių formų, dydžių, paviršių žaislų ir priemonių. Sudaro sąlygas naudoti ir vystyti įvairius gebėjimus: klausyti, stebėti, prisiminti, kalbėti, aptarti, kas vyko, priimti sprendimus. Moko atpažinti spalvas, simetriją ir formas, atkreipia dėmesį, kurios tinka viena prie kitos yra giminingos. Skatina manipuliuoti kiekiais, sudaro galimybes surinkti, rūšiuoti ir sudėlioti daiktus kokia nors tvarka. Skiria laiko mokytis apsirengti ir valgyti, padėti vienas kitam.
2	<ul style="list-style-type: none"> Stebi kas vyksta, mėgsta žaisti slėpynių. 	<ul style="list-style-type: none"> Tyrinėja viską aplinkui: ima, judina, liečia, stebi, klauso, bando sudėti ar išardyti. Kartoja ta patį žaidimą, varto tą pačią knygutę, peržiūri tuos pačius filmukus. 	
3	<ul style="list-style-type: none"> Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta. 	<ul style="list-style-type: none"> Skaičiuoja, dėlioja tam tikra tvarka daiktus, bando padėti į vietą, savaip tvarkyti žaislus, mielai padalija ką nors po lygiai, pasidalina per pusę. Varto knygas, vaizduoja, kad skaito. Bando išardyti žaislus ir pažiūrėti, kas yra jų viduje. 	
<i>Problemų sprendimas</i>			
<i>Esminis gebėjimas:</i> Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
1	<ul style="list-style-type: none"> Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Mimika, gestais ir žodžiais parodo, kad susidūrė su kliūtimi, tikėdamasis 	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžia su vienas į kitą įdedamais indeliais. Stengiasi sudėti juos vienas į kitą. Bando susidoroti su kilusiomis kliūtimis. Daug kartų kartoja veiksmus su daiktais. 	<ul style="list-style-type: none"> Drąsina vaikus savarankiškai bandyti įveikti iššūkius ar problemas. Aiškina vaikams jų veiksmų pasekmes. Rodo vaikams būtinus veiksmus su

	suaugusiojo pagalbos.		daiktais būdus, pataria, kaip elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.
2	<ul style="list-style-type: none"> Susidūręs su kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus. Nepavykus įveikti kliūtis, meta veiklą arba laukia pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> Manipuliuoja su daiktais: deda, meta, suka, perima iš rankos į ranką ir pan. Stebi suaugusio veiksmus su daiktais, bando juos atkartoti. Dažniau žaidžia žaidimus kuriuose reikia dėti/ištraukti daiktus. Tokius žaidimus žaidžia susidomėjęs, tačiau nepavykstant nueina šalin laukia pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> Komentuoja veiksmų pasekmes. Padedą vaikams įveikti kliūtis ar sunkumus, atlikti sudėtingą veiklą, kad stiprėtų jo pasitikėjimas savimi. Skatina vaikus imtis sudėtingos veiklos jeigu vaikas sako „negaliu“, „nemoku“ ir pan. Pateikia vaikams kelis sprendimo būdus padedančius įveikti kliūtis, leidžia vaikui pasirinkti.
3	<ul style="list-style-type: none"> Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes. Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūtis, prašo pagalbos arba meta veiklą. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžia su kaladėlėmis, stambiais konstruktoriais, kitais vaiko amžių atitinkančiais loginiais žaislais. Nepavykstant įveikti žaidimo užduočių bando rasti kitokius sprendimo būdus arba prašo pagalbos. 	

Kūrybiškumas

Esminis gebėjimas: savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.

1	<ul style="list-style-type: none"> Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į naujus daiktus, žmones, aplinkos pasikeitimus. 	<ul style="list-style-type: none"> Pastebi ir gyvai reaguoja į tą patį daiktą, žmones, veidus, garsus, vaizdus, skonius, lytėjimo potyrius, suklysdamas ar aktyviai, kartais triukšmingai, reaguodamas kūno kalba. Domisi savo kūnu. 	<ul style="list-style-type: none"> Skatina vaiką patirti vis naujus potyrius, išpūdžius. Stengiasi, kad vaikas veikloje patirtu visus 5 pojūčius (uoslės, regėjimo, klausos, lytėjimo, skonio). Duoda vaikams žaisti su skirtingų spalvų, tekstūrų, formų daiktais.
2	<ul style="list-style-type: none"> Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atranda naujus veiksmus ir taiko juos daiktams tyrinėti. 	<ul style="list-style-type: none"> Aktyviai tyrinėja rankose turimus daiktus. Domisi kas yra daiktų viduje. Į naujus vaizdus, garsus, objektus reaguoja judesiais, veido ir kūno išraiškomis. Tyrinėja naujų daiktų dydžius, formas, paviršius įvairiais pojūčiais. 	<ul style="list-style-type: none"> Nuolatos atnaujina žaislus ir priemones, kurios lavina pojūčius. Siūlo vaikams žaislus kuriuos galima išardyti, išbandyti. Pasiūlo vaikui žaisti dailės priemonėmis ir medžiagomis.

		<ul style="list-style-type: none"> • Veiksmuose su daiktais atranda vis naujus veikimo būdus. 	
3	<ul style="list-style-type: none"> • Atranda vis naujus dalykus artimojoje aplinkoje. • Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat tyrinėja aplinką, domisi dar nematytais daiktais ir reiškiniiais, aptikdamas naujas neįprastas daiktų savybes. • Dėlioja kaladėles, lego, kuria naujus objektus. • Aktyviai bando tai ko nepatyrė, nematė. • Įdėmiai klausosi pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, bando apie juos pasakoti. • Piešdamas įvardija ką nupiešė. • Vaidmeniniuose žaidimuose imituoja pažįstamus veiksmus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria saugią, džiaugsmingą. Laisvą aplinką, kurioje vaikas gali eksperimentuoti su įvairia saugia medžiaga. • Skatina vaikus savarankiškai piešti, tapyti, žaisti. • Skatina vaikus klausyti, domėtis, į klausimus atsakyti trumpai, bet aiškiai.
Mokėjimas mokytis			
Esminis gebėjimas: mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.			
1	<ul style="list-style-type: none"> • Reaguoja į kalbinimą, mimiką, žaislus, daiktus. • Pradeda tyrinėti žaislus ir daiktus visais pojūčiais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sutelkia dėmesį į žaislus, daiktus, žmones savo reakciją parodo judesiais, mimika, garsais. • Stebi ir kartoja garsus, judesius. • Tyrinėja žaislus: ima, meta, perima iš rankos į ranką, deda į burną. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kalbina vaiką, rodo, jam įdomius žaislus ar daiktus, giria jeigu vaikui pavyksta su jais veikti. • Parūpina žaislų, kurie skatina tyrinėti visais pojūčiais. • Pastebi vaikų ketinimus juos įvardija, esant reikalui padeda įgyvendinti. • Leidžia vaikams žaisti ir mokytis individualiu tempu, skatina, džiaugiasi tuo ko jie išmoko. • Parenka tinkamus žaislus ir žaidimus skatinančius vaikus žaisti, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami. • Kuria sąlygas vaikams ką nors atrasti,
2	<ul style="list-style-type: none"> • Aktyviai domisi aplinkos daiktais, siekia juos išbandyti. • Patraukia, pastumia, įdeda ir kitaip manipuliuoja daiktais, kartoja pavykusį veiksmą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Keletą kartų iš eilės klausosi sekamos pasakos, dainos, ir pan. • Spontaniškai judėdamas nori pasiekti tikslą, tai daro sutelkęs dėmesį. • Mėgdžioja matomus vyresnių veiksmus. Klausia „Kas čia?“, „Kur? Ir pan. 	
3	<ul style="list-style-type: none"> • Klausia, kaip kas nors vyksta, veikia, atidžiai stebi, bando. • Veikia tikėdamasis tam tikro tikslo, 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas su žaislais daug kartų kartoja veiksmus, tyrinėja juos jeigu nepavyksta pasiekti rezultato. 	

	džiaugiasi to ką išmoko.	<ul style="list-style-type: none"> • Daug klausinėja apie tai kaip veikia, kas nors vyksta, atidžiai stebi. • Žaidžia nesudėtingus siužetus su žaislais, kviečia aplinkinius žaisti kartu. • Noriai dalyvauja suaugusiųjų veikloje, padeda nesudėtinguose ruošos darbuose. • Pokalbiuose su vaikais ir suaugusiais pradeda girtis: nušokau nuo laiptelio, graži mano suknelė ir t.t. 	<p>pažinti, išmokti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus inicijuoti žaidimus. • Kuria prasmingas ir kur įmanoma tikroviškas žaidimo ir darbo situacijas. • Kartu su vaikais džiaugiasi tais dalykais, kurių jis jau išmoko.
Rekomenduojamos visos aukščiau minėtos ugdymo priemonės.			

4.1.2. VAIKŲ NUO TREJŲ IKI ŠEŠERIŲ METŲ UGDYMAS(IS)

Bendruojantis Vertybinės nuostatos: <i>Nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba.</i> <i>Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu.</i>			
Rašytinė kalba Esminis gebėjimas: Atpažįsta ir rašinėja raides, žodžius bei kitokius simbolius, pradeda skaitinėti.			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> Vaizduoja kad skaito knygą, kuri jam buvo skaityta. Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje veikloje. Keverzonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje. 	<ul style="list-style-type: none"> Prašo pedagogo paskaityti mėgstamus kūrinus, kartoja posakius. Bando parašyti raidžių elementus, jais išmargina visą lapą. Žaisdamas atpažįsta raides pradeda jas sieti su garsais. Atpažįsta keletą raidžių. Vedžioja pirštu skaitoma knyga. Žaisdamas vaidmeninius žaidimus imituoja rašymą: rašo receptą, baudos kvitą, ar kt. Stebi, kaip rašo kiti, bando rašyti pats – keverzoja. Naudojasi iliustracijomis bandydamas nuspėti kas bus toliau. Kartoja žodžius ir veiksmus pavaizduotus knygoje. 	<ul style="list-style-type: none"> Skatina domėtis parašytu žodžiu, pavaizduotu simboliu. Užduoti klausimus apie išgirstą tekstą, skatinti pasakoti pagal paveikslėlius. Skatinti keverzonėmis užrašyti savo vardą. Parengti raidžių kortelių žaidimus, trafaretus, karolius ir kt. Skatina naudoti įvairias rašymo priemones: rašiklius, flomasterius, plunksnas, kreideles ir kt. Skatina vaikus žaisti žodžiais dainuojant daineles, deklamuojant eilėraščius, kalbant greitakalbes ir kt. Skaito vaikams knygas kuriose žaidžiama žodžių garsais.
5	<ul style="list-style-type: none"> Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad raidės turi savo 	<ul style="list-style-type: none"> Pastebi žodžius prasidedančius ta pačia raide. Pastebi ir įvardija artimiausioje aplinkoje esančius užrašus. Naudoja magnetines, popierines, plastikines 	<ul style="list-style-type: none"> Nuolat atkreipia dėmesį į aplinkoje esančius užrašus. Praturtina aplinką įvairaus turinio spaudiniais.

	<p>pavadinimą ir specifinę grafinę raišką.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę. • Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus. • Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas. • Kopijuoja raides, iliustruoja pasakas, pasakojimus 	<p>raides ir žino jų pavadinimus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi užrašyti, nukopijuoti savo vardą ant piešinių, darbelių. • Kuria iliustracijas, knygeles, planus, reklamas. • Bando atkartoti tautodailės elementus kūrybiniuose darbuose. • Paaškina spaudinių funkcijas: kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir kt. • Atsakinėja į klausimus prieš, per ir po skaitomo teksto. • Išklauseš kūrinio palygina savo jausmus su veikėjo jausmais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaiką įvairioje veikloje kopijuoti. • Skatina vaiką pasirašyti savo vardu darbelius. • Skatina vaikus teisingai laikyti knygas ir jomis rūpintis. • Įvairiose veiklos erdvėse padėti knygų. • Papildo bibliotekos lentynas įvairių žanrų knygomis. • Lankosi darželio-mokyklos bibliotekoje. • Kasdien skaito vaikams knygas. • Kalba apie žodžius ir garsus kasdienių užsiėmimų metu.. • Skatina vaikus rašyti laiškus, telegramas ir kt. • Kalba apie rašmenų išdėstymo tvarką. • Rašant atkreipia vaikų dėmesį sutartinius ženklus. • Kalbant apie knygą pristato autorių ir iliustratorių.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, bando jų suprasti. Žino keliolika abėcėlės raidžių. • Supranta, kad garsas siejamas su raide, o raidės sudaro žodį. • Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, geba užrašyti savo vardą. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Varto knygeles, ieško ir susiranda reikiamos informacijos, kuria savas istorijas. • Bando įsiminti parašytus žodžius, pasakoja pagal paveikslėlius. • Perpasakoja grožinės literatūros kūrinius įtraukdamas daug naujų detalių, išlaiko ryšius tarp atskirų teksto dalių. • Stengiasi savo mintis, patirtį išreikšti ženklais, raidėmis, judesiu. • Žaisdamas kopijuoja užrašus iš žurnalų, knygų, reklaminių bukletų. • Kuria knygeles, leidžia sienlaikraščius, rengia kvietimus ir kt. • Eksperimentuoja su įvairiomis rašymo priemonėmis. • Žaidžia didaktinius žaidimus, stalo žaidimus. 	

Sakytinė kalba

Esminis gebėjimas: Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, kalba su suaugusiais ir vaikais, natūraliai, laisvai išreikšdamas savo išgyvenimus, patirtį, mintis,

intuityviai junta kalbos grožį.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi kitų žmonių pasakojimo, skaitomų, deklamuojamų kūrinių • Pradeda išklausti, suprasti ir reaguoti į tai, ką jam sako suaugusieji ir vaikai. • Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus. • Kalba, pasakoja, žaidžia garsais, kuria naujus žodžius. • Kalba paprastos konstrukcijos sakiniais. • Atkartoja, deklamuoja, papasakoja nesudėtingus literatūrinius kūrinius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi aplinkos garsus, kartoja daineles, lopšines. • Šneka paprastais 2-3 žodžių sakiniais norams ir poreikiams išreikšti. • Dalyvauja pokalbiuose su bendraamžiais ir suaugusiais juos inicijuoją. • Užduoda paprastus klausimus naudodamas mimika/gestais. • Klausia su intonacija, vartoja klausiamuosius žodžius. • Atsako į paprastus klausimus užduotus draugų ir suaugusiųjų. • Susieja žodžius su veiksmais, paklūsta žodiniams nurodymams (reaguoja į vieną nurodymą). • Žaidžia su garsais, kurdamas naujus žodžius. • Varto knygas, žiūrinėja paveikslėlius atpažįsta ir įvardija jose pavaizduotus objektus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skaito literatūrinius ir tarmiškus tekstus: pasakas, iliustruotas knygelės, dainuojamoji tautosaka ir kt. • Skatina dėlioti, apžiūrinėti įvairios tematikos paveikslėlius, iliustracijas, jas apibūdinti, aptarti. • Sudaro sąlygas vaikams nuolat girdėti taisyklingą, spalvingą, rišlią suaugusiųjų kalbą, skatina ją mėgdžioti. • Pratina išklausti, kai kalba pašnekovas - draugas, auklėtoja, kitas suaugęs žmogus. • Taiko įvairius būdus – paaiškinimą, paveikslėlių rodymą, išraišką, kūno kalbą arba balso toną – atskleisdamas naujų žodžių prasmę. • Užrašo vaikų kūrybos perliukus, juos kaupia pasiekimų aplankuose. • Parenka kalbines raiškos priemones, atitinkančias vaiko amžių, individualius poreikius ir gebėjimus: enciklopedijos, žinynai, laikraščiai, žurnalai, komiksai ir kt. • Skatina pasakoti draugams, auklėtojoms, išsakyti savo džiaugsmą, liūdesį, gailestį, užuojautą. • Įtraukia kitakalbius vaikus į įvairią kalbinę veiklą: klausymai-atsakymai, pabaik sakinį, pratėsk pasakojimą ir kt.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius, klausosi įrašų. • Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, laikosi kalbos taisyklių. • Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, eilėraščius, inscenizuoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad skirtingo turinio tekstai suteikia specifinę informaciją. • Draugams ir suaugusiems pasakoja apie tai kas buvo, ką matė vartodamas daugumą kalbos dalių. • Atpažįsta rimą ir pats rimuoja, pastebi žodžius prasidedančia ta pačia raide. • Varto knygas, žiūrinėja paveikslėlius atpažįsta besikartojančius žodžius, ženklus. 	

		<ul style="list-style-type: none"> • Mėgdžioja išgirstus gamtos garsus, aplinkos garsus. • Susipažįsta su įvairiomis kalbomis: žmonių, paukščių, žvėrių, spalvų, garsų, linijų, judesių, mimikos. 	<ul style="list-style-type: none"> • Plečia žodyną, aiškina nežinomų žodžių reikšmę. • Kalbos ugdymą vykdo spontaniškai ir tikslingai, sudarydamas įvairias situacijas: žodiniai žaidimai, inscenizacijos, vaidinimai. • Inicijuoja individualius pokalbius su vaiku. • Sukuria vaikų kalbinį aktyvumą skatinančią aplinką: inicijuoja vaikų pokalbius, diskusijas. • Skatina vaikus spontaniškai improvizuoti, fantazuoti. Padeda užrašyti jų mintis, pasakojimus. • Sistemingai ir kryptingai stebi ir vertina vaiko kalbos pokyčius ir pažangą. • Organizuoja parodas, išvykas, ekskursijas.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi įvairių stilių tekstų, įrašų. • Supranta pasakojimo, pokalbio turinį, pajuokavimus, dviprasmybes, perkeltinę žodžių prasmę. • Išsako savo patirtį, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius. • Kalba tasyklingais sudėtingais sakiniais, pasakoja, komentuja, arba apie aplinką, reiškinius, meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus. • Kuria įvairius tekstus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Klausosi lietuvių liaudies pasakų, dainų, žaidimų, garsažodžių, patarlių, priežodžių, pasakų be galo, poemėlių, greitakalbių, intuityviai perimdami lietuvių kalbos reikšmių ir prasmių paveldą. • Seka girdėtas pasakas, kuria savo, keičia pabaigą, įvykių seką, veikėjus. • Žaisdamas ir tyrinėdamas domisi žodžių reikšmėmis, išmoksta naujų žodžių darybos, plečia pasyvųjį ir aktyvųjį žodyną, lavina dialoginės kalbos gebėjimus. • Reiškia savo mintis, skiria realybę nuo vaizduotės: kuria pasakas, istorijas, atpasakoja realius įvykius. • Pavadina, paaiškina, klausinėja apie nesuprantamus daiktus reiškinius, aplinkos daiktus užduodamas papildomus klausimus informacijai patikslinti. • Veikdamas geba įvardinti savo veiksmus žodžiais, sakiniais. 	

Rekomenduojamos ugdymo priemonės:

- Knygelių rinkinys vaikams; enciklopedijos; paveikslėlių žodynai; laikraščiai, žurnalai reklaminiai bukletai, receptų knygos; vaikų „parašytos“, pagamintos knygos; lenta skirta rašyti kreidelėmis; magnetinė, flanelinė lenta bei įvairių istorijų veikėjų ir objektų kontūrai; spausdinimo mašinėlė, magnetofonas, tekstų įrašai; įvairios priemonės ir žaidimai raidėms pažinti ir mokytis skaityti: stambūs kubeliai su raidėmis, paveikslėliai su skiemenimis žodžiams sudėti, medinės, plastmasinės, kartoninės raidės ir kiti žaidimai; galvosūkliai; priemonės knygelių gamybai: popierius, pieštukai, dažai, parkeriai, žirkutės, bukletai, spausdintų raidžių rinkiniai; paveikslėlių rinkiniai: sakiniams sudaryti, skirtumams atrasti, klasifikavimui, pasakojimui; spalvinimo ir karpymo knygos; magiškos grifelinės lentelės, loto žaidimai; teatro lėlės; tikras ar žaislinis telefonas, veidrodis ir kt.

Kuriantis

Vertybinės nuostatos:

Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje.

Domisi, gėrįsi, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla.

Meninė raiška

Esminis gebėjimas: spontaniškai ir savitai reiškia įspūdžius, išgyvenimus, mintis, patirtas emocijas muzikuodamas, šokdamas, vaidindamas, vizualinėje kūryboje.

Muzika

Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none">• Klausydamas muzikos, gamtos garsų ir kt. emocingai atliepia jų nuotaiką, tempą, bei keliais žodžiais juos apibūdina.• Kartu su kitais dainuoja, tyrinėja savo balso galimybes, ritmiškai juda.• Tyrinėja garso išgavimo būdus įvairiais instrumentais, pritaria suaugusio grojimui.	<ul style="list-style-type: none">• Dalyvauja muzikinėje veikloje, klausosi muzikos ir gamtos garsų.• Dainuodamas lietuvių liaudies, ir autorines dainas, imituoja jas judesiais, geba dainuoti garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau.• Grodamas muzikiniais instrumentais, ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui.• Kuria ritminius pratimus savo vardui, žodžiams, judesius muzikai, ir kt.	<ul style="list-style-type: none">• Sudaro vaikams galimybę žaisti muzikinius žaidimus, eiti ratelius, dainuoti dainas, klausytis muzikos įrašų.• Parūpina vaikams kuo daugiau muzikinių instrumentų skatina, vaikus jais groti.• Skatina vaikus improvizuoti, kurti balsu ir judesiu.• Dainuoja su vaikais vienbalses ir dialogines dainas, skatina vaikus dainuoti individualiai.
5	<ul style="list-style-type: none">• Spontaniškai improvizuoja, savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių muzikos instrumentų tembrus.• Dainuodamas stengiasi intonuoti, taisyklingai artikuluoti, taisyklingai stovėti, kvėpuoti.• Muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams.	<ul style="list-style-type: none">• Klausydamas muzikos papasakoja kokius instrumentus girdėjo, kokia muzika buvo.• Dainuodamas stengiasi būti išraiškingas, kūno judesiais imituoja dainos tekstą.• Kuria ritmus ir melodijas eilėraščiams, patarlėms, judesius, rateliui, žaidimui.• Muzikuoja instrumentais pritarėdamas dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus.• Improvizuoja, kuria melodijas.	<ul style="list-style-type: none">• Drauge su vaikais kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms ir pan.• Skatina vaikus dainuoti visur kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant ir kt.• Sudaro sąlygas klausytis įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos.
6	<ul style="list-style-type: none">• Klausosi įvairaus stiliaus, žanro	<ul style="list-style-type: none">• Tyrinėja kuo skiriasi skirtingo stiliaus	

	<p>muzikos kūrinių. Įvardija kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dainuoja kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. • Muzikos instrumentais groja melodijas. • Improvizuoja, žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai. 	<p>muzikiniai kūriniai: nuotaika, tempas, dinamika.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kartu su draugais dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos dainas. • Melodiniais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas, pritaria suaugusiojo grojimui. • Žaisdamas vietoj kalbos dainuoja, kuria muzikinius dialogus, improvizuoja savo ir kitų kurtas dainas, ritmus, šokio judesius. 	
Šokis			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus, šoka trijų-keturių natūralių judesių šokius. • Šoka spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių judesių seką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Veikdamas su suaugusiu ar grupės draugais sugalvoja, improvizuotai sujungia judesius perteikdamas trumpą istoriją. • Žaidžia vaizduojamuosius šokamuosius žaidimus, pvz.: „Šiaudų batai“ ir kt. • Šokdamas perteikia istoriją, tyrinėja šokio elementus-erdvę, tempą, energiją. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su vaikais žaidžia vaizduojamuosius žaidimus ir nuolat siūlo naujus. • Skatina vaikus naudoti natūralius judesius. • Padeda vaikams sieti pamatytą personažą su atliekamais judesiais, vartoja frazes, pvz.: „šokinėja aukštai kaip varlė“ ir kt. • Siūlo vaikams stebėti gamtą, atkreipti dėmesį, kaip kokie gamtos reiškiniai ir aplinkos objektai juda ar nejudą, ir ieškoti idėjų kuriant savo judesių sekas.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Šoka sukamuosius ratelius, paprastų žingsnių autorinius ir penkių šešių natūralių judesių šokius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Šoka improvizuotai kurdamas penkių-šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus. 	
6	<ul style="list-style-type: none"> • Šoka sudėtingesnius ratelius, paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. • Šoka improvizuotai kurdamas 	<ul style="list-style-type: none"> • Šokdamas sujungia judesius atliekamus įvairiame erdvės lygyje, įvairiu tempu, panaudojant įvairius judesius be konkrečios istorijos. • Šokyje perteikia trumpą siužetą ar pasirinktą 	

	septynių-aštuonių natūralių judesių seką.	nuotaiką, išreišdamas erdvės ir laiko elementus.	
Žaidimai ir vaidyba			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis, drabužius. • Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja, spontaniškai reiškia emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaidmeninius žaidimus, susirenka žaidimui reikalingas priemones. Tikroviškai pavaizduoja vaidinamą veikėją (kerpa plaukus kaip kirpėjas ar pan.) • Dažnai į žaidimus perkelia pasakų epizodus ar visas pasakas, kuria dialogus, savaip sugalvoja pasakos pabaigą. • Spontaniškai reiškia emocijas: susimąsto, stengdamasis prisiminti, kaip pavaizduoti, netrukus šypsosi, džiaugiasi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Parūpina žaidimams tikrų daiktų. • Parodo, kaip galima žaisti su teatro lėlėmis, siūlo vaikams pažaisti matytą pasaką. • Skatina vaikus reikšti natūraliai kylančias emocijas, nelygina vaiko išraiškos su kito vaiko. • Skatina vaikus vaidinti, parodo, kaip galima judėti ir kalbėti-intonuoti pagal tipiškus veikėjo bruožus, tempo ritmą.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas stalo ir lėlių teatre, vaizduoja realistinę ir fantastinę siužetą, išplėtoja veiksmą. • Susikuria žaidimo aplinką panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas bando atkartoti veikėjo judesius, dažnai kuria savo vaidinimo pabaigą. • Ruošdamasis vaidinimui, su draugais renkasi dekoracijas, kostiumus. • Kartu su auklėtoja gamina vaidinimui reikalingus atributus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Palankiai vertina stebimus vaikų vaidinimus, klausia jeigu kas neaišku ir kt. • Drauge žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, parodo ir skatina laisvai, savaip kartoti veiksmus. • Paaiškina vaikams siužetus, daro pauzes, kad vaikai galėtų sutelkti mintis, sumanymus ir pagal juos veikti. • Siūlo vaikams naudoti įvairius butaforinius daiktus, parodo, kaip tie patys daiktai gali būti panaudoti įvairiose situacijose. • Sudaro sąlygas vaikams išgyventi pasitenkinimą, reikšti savo norus ir jausmus pagal skirtingus to paties siužeto situacijas.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. • Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką, perteikia veikėjo mintis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vaidindamas pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, pavaizduoja veikėjus, vaidindamas palaiko bendravimą su žiūrovais, nuolat į juos dirstelėdamas • Žaisdamas ar vaidindamas laisvai reiškia veikėjo norus ir emocijas, nuosekliai atlieka veiksmus. • Tariausi su draugais kokius personažus vaidins, kaip juos parodys. 	

<i>Vizualinė raiška</i>			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta. • Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliavimu, mimika. • Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, kuria koliažus, spauduoja, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Komentuoja kylančias asociacijas atradus apskritimo ir iš jo išeinančių linijų piešimo variantus. • Atranda, kad štrichuojant galima ką nors pavaizduoti. • Piešdamas įvairiomis priemonėmis ir naudodamasis įvairia medžiaga piešia ant smėlio, kuria koliažus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro vaikams galimybę kuriant veikti taip kaip jis to nori. • Turtina vaiko patirtį, gausina įspūdžių ir emocijų patirtį, stebi vaiko kūrybą, padeda realizuoti idėjas ir sumanymus. • Skatina žaismingai eksperimentuoti linijomis, spalvomis, formomis. Padeda vaikams suprasti, kad iš įvairių medžiagų, buities atliekų galima sukurti originalių, gražių darbelių. • Kartu su vaiku tyrinėja žmogaus judesius, kūno galimybes norėdamas paaiškinti vaikams kaip galima pavaizduoti žmogaus judesius. • Drąsina kurti darbelius iš smulkių detalių. • Inicijuoja vaikų kūrybinius projektus skatinančius vaikų kūrybiškumą. • Skiria pakankamai laiko, kad vaikai galėtų pasinerti į sumanymų realizavimo procesą, veikti kūrybinėje aplinkoje. • Turtina vaikų vaizdinius, patirtį. • Ugdo vaikų vaizduotę, skatina įsižiūrėti bei apibūdinti, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Savo emocijas, patirtį išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. • Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. • Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti. • Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis. • Kuria sudėtingesnius kūrybinius darbus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Piešdamas išryškina reikšmingas detales, jas komentuoja. • Piešia „permatomus“ piešinius (nupiešto lėktuvo salone sėdi žmonės su ausinėmis, jie klausosi muzikos), juos komentuoja. • Pradedą vaizduoti žmogaus judesį. • Išbando įvairias kūrybos technikas: monotipiją, grotąžą, koliažus. • Karpo, lanksto, pina, audžia ir popieriaus juostelių, šiaudų ir kt. kuria erdvines figūras iš popieriaus, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suteikia vaikams galimybę kurti ornamentus, dekoruoti audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais. • Organizuota eksperimentus kuriuose
6	<ul style="list-style-type: none"> • Detalesniais ir įtaigesniais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais. 	<ul style="list-style-type: none"> • Piešdamas kuria fantastines istorijas, apie jas pasakoja, kuria, improvizuoja. • Kuria vaizdus naudodamasis šviesos stalu. • Stebėdamas tautodailės elementus bando juos atvaizduoti savo kūrybiniuose darbuose. 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Pats renkasi dailės priemones ir technikas. • Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Esant galimybei žaidžia kompiuterinės grafikos programa: piešti įvairiomis linijomis, lieti dėmes, keisti spalvas. • Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai stengiasi jį įgyvendinti. 	<p>vaikams sudaromos sąlygos netikėčiausiais būdais pažinti dailės medžiagų galimybes.</p>
<i>Estetinis suvokimas</i>			
<p>Esminis gebėjimas: Pastebi ir žavisi aplinkos grožiu, meno kūriniais, džiaugiasi savo ir kitų kūryba, jaučia, suvokia ir apibūdina kai kuriuos muzikos, šokio, vaidybos, vizualaus meno estetikos ypatumus, reiškia savo estetinius potyrius, dalijasi išgyvenimais, išpūdžiais.</p>			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> • Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti. • Skirtingai reaguoja klausydamas, žiūrėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką. • Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo išpūdžius. Reaguoja į kitų nuomonę. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja salėje vykstančiuose muzikiniuose užsiėmimuose, dainuoja, šoka, žaidžia. • Pasakoja apie tai ką pats šoka. • Daug klausinėja, norėdamas suprasti vaidinimą, pats bando paaiškinti. • Emocingai komentuoja savo piešinį ir procesą. • Vartydamas knygeles pasakoja apie jose vaizduojamų personažų emocijas būsenas, pastebi formas. • Komentuoja savo ir draugų, meistrų kūrybos darbus, įvardija kodėl vienas ar kitas darbas patiko. • Pokalbiuose su draugais ir suaugusiais pasako savo nuomonę apie savo ir kitų išorės grožį, gražius ar negražius savo ir kitų poelgius. • Jautriai reaguoja kai kiti vertina jį. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro galimybes vaikams dalyvauti muzikinėje veikloje ir darželyje vykstančiuose renginiuose. • Skatina vaikus estetinį jautrumą, suvokimą ir vertinimą plėtoti per pojūčius. • Kuria harmoningą, turtingą estetinių vaizdų aplinką. • Skatina vaikus saugoti ir gerbti visa, kas gražu, puoselėti grožį kasdieniniame gyvenime. • Sudaro galimybes pažinti tautos tradicijas, meną, gimtojo krašto grožį, kalbą. • Kalbasi su vaikais apie spalvas, ugdo pasitikėjimą savimi. • Skatina vaikus savo žaidimuose vaidinti muzikantus, šokėjus, dailininkus. • Kartu su vaikais žiūri įvairių žanrų teatro

5	<ul style="list-style-type: none"> • Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais. • Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus. Pasako kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. • Dalijasi įspūdžiais po koncertų, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę. 	<ul style="list-style-type: none"> • Daug kartų kartoja patikusias daineles, šokius, ratelius. • Žaisdamas imituoja pasakų, vaidinimų veikėjų intonacijas. • Noriai dalyvauja kūrybiniame procese, kalbėdamas apie draugo kūrybos rezultata pagiria. • Dalyvauja diskusijose apie tai ką yra matęs, tyrinėja kuo skiriasi dailės kūriny, fotografija, kinas ir t.t. • Bendraudamas papasakoja vaidinimo, šokio muzikos kūrinių elementus, siužetą. • Išsako savo nuomonę apie tai kas patinka, o kas ne ir kodėl. 	<p>vaidinimus, įrašus, žiūri animacinius filmukus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sudomina vaikus patrauklia ir malonia veikla paties auklėtojo ir kitų kūrybos pavyzdžiais. • Išklauso vaikus apie jų kūrybinius sumanymus, sugalvoja įvairių būdų, kaip padėti vaikui suvokti ir papasakoti kūrinių siužetus. • Sudaro vaikams galimybę dalyvauti, stebėti lankytis parodose, teatruose, koncertuose, šventėse, mugėse ir pan. • Skatina vaikus aptarti stebėtus šokius, vaidinimus, koncertus.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti ir pan. • Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą. • Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo ar kitų matytų kūrinių įvykius, veikėjus, nuotaiką. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilgai sutelkia dėmesį ir seka jį sudominusį vaidinimą ar filmuką, aiškina, parodo veikėjų veiksmus, emocijas būsenas, apibūdinimus. • Dalyvaudamas vaikų vaidinimuose emociškai, išraiškingai pakartoja frazes ir intonacijas. • Aktyviai dalyvauja meninės kūrybos procese, stengiasi viską atlikti kuo gražiau, geriau. • Bendraudamas su draugais reiškia savo nuomonę apie grupės aplinką, gamtos grožį. • Vaidindamas imituoja veikėją, bando įžvelgti kai kuriuos raiškos priemonių ryšius su vaizduojamu objektu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus reikšti įvairią nuomonę, aiškina, kad visokia nuomonė yra priimtina. • Skatina vaikus realizuoti kilusius sumanymus. • Sudaro sąlygas vaikams klausytis muzikos kūrinių, skatina susikaupti, išklaudyti, savo mintimis pasidalinti su draugais.

Rekomenduojamos ugdymo priemonės:

- Knygos, skaidrės apie meną, menininkus, dailės kūrinius, dailės kūriniai; žurnalai, katalogai, reklaminiai bukletai, laikraščiai, atvirukai; įvairius

popierius: baltas, spalvotas, piešimo, laikraštinis, sviestinis, braižybos, įpakavimo, paprastas ar gofruotas kartonas, tapetai; pieštukai, vaškinės kreidelės, flomasteriai, akvarelė, guašas, pirštų dažai, augaliniai, maistiniai dažai, tušas; teptukai, indeliai vandeniui; molis, miltų druskos tešla, krakmolas, plastilinas, lentelės darbui; audinys, siūlai, virvelės, kaspinėliai, žirklutės, juostelės, klijai; šampeliai, medžiagos šampeliams pasigaminti; gamtinė medžiaga: šakelės, samanos, riešutų kevalai ir t.t.; buities smulkmenos: sąvaržėlės, karoliukai, dėžutės, angliukai, folija ir t.t.; gamybos atliekos: pieno pakeliai, įpakavimo dėžutės ir kt.; molbertai; kempinės, plaušinės, skudurėliai, voleliai ir t.t.; magnetofonas, vaikiški ir kiti muzikos instrumentai; vaikų pagaminti muzikos instrumentai; autentiški lietuvių liaudies instrumentai; gamtos daiktai kuriais galima groti: akmenėliai, lazdelės ir t.t.; šalikėliai, skarelės, juostelės, sijonėliai šokiui ir t.t.; knygos apie muziką, natų knygos, didelės penklinės, natos; lėlės, lėlės marionetės, teatro lėlės, popierinės lėlės; įvairi medžiaga lėlių gamybai: popierius, audinys, siūlai žirklys ir kt.; įvairios kaukės, kostiumai vaidinimui, inscenizavimui, garso ir vaizdo įrašai.

Sveikas

Vertybinių nuostatų:

Noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius.

Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai

Esminis gebėjimas: Tvarkingai valgo, savarankiškai atlieka savitvarkos veiksmus: apsirengia ir nusirengia, naudojami tualetu, prausiasi, šukuojasi. Saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksena</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> Valgo tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako kodėl reikia plauti vaisius, uogas. Dažnai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų. 	<ul style="list-style-type: none"> Valgydamas gerai sukramto maistą, nekalba, neužsiima pašaliniais darbais. Taisyklingai naudojami stalo įrankiais, pavalgęs nusivalo servetėle. Žino, kad galima apsineudyti valgant nepažįstamas uogas, vaisius. Savarankiškai rengiasi. Pastebi, kad yra nešvarus ir savarankiškai prausiasi, šukuojasi plaukus. 	<ul style="list-style-type: none"> Rekomenduoja tėvams vaikus aprenkti patogiais ir lengvai aprenjamiems drabužėliais. Skatina vaikus savarankiškai apsirengti. Moko vaikus taisyklingai plautis rankas, veidą. Primenama vaikams, kad čiaudint ir kosint reikia prisidengti burną ir nosį. Skatina susitvarkyti žaislus. Skaito, kuria kūrinėlius apie saugų elgesį. Savo pavyzdžiu rodo kaip taisyklingai naudotis stalo įrankiais.
5	<ul style="list-style-type: none"> Domisi koks maistas sveikas ir 	<ul style="list-style-type: none"> Įvardija kelis sveikus maisto produktus, bei 	

	<p>naudingas. Serviruoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Savarankiškai apsirengia ir nusirengia. • Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto į savo rankšluostį. • Žaisdamas stengiasi saugoti save ir kitus. 	<p>kelis nenaudingus sveikatai.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pasiteirauja suaugusiųjų apie neįprato skonio ar nemalonaus kvapo maistą. • Pasako, kaip reikia apsirengti šiltu ir šaltu oru. • Priminus pasikeičia sušlapusius rūbus, avalynę. • Suaugusiojo padedamas kloja lovą. • Sudeda žaislus, šluosto dulkes, valo stalą, surenka šiukšles aikštelėje. • Saugiai elgiasi grupėje, lauko aikštelėje. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kviečia vaikus į talką dengiant stalą. • Skatina vaiko savarankiškumą. • Organizuoja viktorinas, projektus apie saugų elgesį. • Diskutuoja su vaikais kaip konfliktus spręsti taikiai. • Kartus su vaikais kuria saugaus elgesio taisykle. • Diskutuoja su vaikais sveikos gyvensenos klausimais. • Organizuoja kūrybines veiklas skatinančias vaikus tyrinėti, atrasti, išmokti sveikos gyvensenos įgūdžių. • Skaito, aiškina, nagrinėja grožinės literatūros kūrinius. • Organizuoja edukacines išvykas į gaisrinę, ligoninę, policiją.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Valgo tvarkingai. Įvardija sveiko ir nesveiko maisto privalumus ir trūkumus. • Savarankiškai apsirengia. Padedamas pasirenka drabužius. • Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą. • Laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių • Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis pagalbos. • Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Naudojasi peiliu. Taisyklingai laiko stalo įrankius. • Jaučia, kada sušilo/sušalo ir savarankiškai apsirengia. • Pjausto daržoves, vaisius, kala vinius į lentą, siuva, siuvinėja. • Savarankiškai plaunasi rankas, naudojami muilu, šukomis ir kt. asmeninės higienos priemonėmis. • Žino pagrindines saugos taisykles, gali paaiškinti jas draugams, suaugusiems. 	

Fizinis aktyvumas

Esminis gebėjimas: Noriai, džiaugsmingai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> • Pasistiebia, gali atsistoti ant kulnų, eiti pasistiebus. • Laidais lipa nesilaikydami už turėklų, nušoka nuo 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas judriuosius žaidimus juda įvairiais būdais. • Atsigulęs ant nugaros mina dviratį, suglaustomis kojomis šoka į apskritimo vidų, 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo vaikams įvairias žaidybines situacijas kuriose vaikai galėtų vaikščioti ant pirštų galų, kulnų. • Sudaro vaikams sąlygas važinėti

	<p>paaukštiniimo.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mina ir vairuoja triratuką. • Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų. • Tiksliai atlieka judesius rankomis arba kojomis. 	<p>paskui į išorę, šokinėja viena koja.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pieštuku, teptuku piešia, braižo nesudėtingas geometrines figūras, lipdo įvairius daiktus, kerpa tiesiai, taisyklingai laikydamas žirkles ir klijuoja paveikslėlius. • Išvarsto batų raištelius ir juos vėl suvarsto, atsisega ir užsisega sagas. 	<p>dviratuku ir paspirtuku.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizuoja žaidimus kuriuose vaikai skatinami sudėti, kišti įvairius daiktus į dėžutes, minkyti tešlą, kirpti įvairias formas, vėliau jas klijuoti. • Žaidžia su vaikais pirštų žaidimus. • Parūpina įvairios gamtinės medžiagos (gilių, kaštonų, pupų, žirnių ir kt.) kurias vaikai galėtų rūšiuoti, dėlioti iš vieno indo į kitą.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu kartu atlikdamas judesius rankomis. • Šokinėja abiem kojom vietoje ir judėdamas pirmyn, peršoka žemas kliūtis. • Spiria kamuolį į taikinį iš įvairių padėčių. Tiksliai gaudo, mušinėja. • Įsisupa ir supasi sūpynėmis. • Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bando eiti „tip-top“ žingsneliu. • Salėje, ar grupėje vaikas bando užlipti ant bet kokio paaukštiniimo, vėliau nušoka, laipioja kopetėlėmis. • Manipuliuoja su kamuoliu: meta į taikinį, vienas kitam, meta į žemę viena ranka, o kita pagauna. • Piešdamas bando pavaizduoti statinius, gyvūnėlius, pieštuką laiko teisingai. • Veria ant virvelių sagas, ruošdamasis į lauką riša kilpas, apsirengia ir nusirengia. • Sprigtu svaido rutuliukus, iš storų siūlų pina kasas, veja virveles. 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo vaikams veiklas kuriose jie galėtų atlikti ritminius judesius pečiais, galva, muštų kamuolį, mestų į viršų, ėjimą keistų bėgimu. • Organizuoja estafetes, ir kitus judriuosius žaidimus lavinančius vaikų judėjimo gebėjimus. • Parūpina įvairaus sportinio inventoriaus. • Skatina vaikus pieštuku apibrėžti įvairius daiktus, trafaretus. • Sudaro sąlygas vaikams veikti su pipete, verti ant siūlo, segti skalbinių segtukus.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Išvermingas bėga ilgesnius atstumus, suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. • Šokinėja ant vienos kojos judėdamas pirmyn, šoka į toli ir aukštį. • Su kamuoliu atlieka sportinių žaidimų elementus, derina su 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas sportinius žaidimus juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais. • Važinėjasi dviračiu plačiu ir siauru takeliu. • Žaidžia komandinius žaidimus. • Savarankiškai įveria siūlą, dygsniuoja, neria vąšeliu, kerpa įvairias formas taisyklingai naudodamasis žirkklėmis. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuoja vaikams įvairias estafetes, sudaro galimybę vaikams žaisti žaidimą „Klasės“, šokinėti per gumytę.

	draugais savo veiksmus.		
Rekomenduojamos ugdymo priemonės:			
<ul style="list-style-type: none"> Gimnastikos kopėtėlės; virvė, sūpuoklės, čiūžiniai, kelmeliai, įvairūs treniruokliai; grindų pagalvėlės; kamuoliai, smėlio maišeliai, lazdos, teniso raketės, tinklas, įvairi gamtinė medžiaga; priemonės žaidimui su vandeniu: baseinas, šiaudeliai, laukiantys ir skęstantys daiktai, įvairios talpos, smėlis ir kt.; kambariniai augalai; knygos, enciklopedijos, paveikslėliai, garso įrašai; stalo žaidimai – loto; įvairios meninės raiškos priemonės: popierius, pieštukai, flomasteriai, vaškinės kreidelės; įvairių paveikslėlių serijos: sveika – nesveika, galima – negalima, kam kas priklauso ir pan.; vaizdinė medžiaga: plakatai, kelio ženklai; mašinėlės, lėlės ir kitos priemonės reikalingos įvairioms situacijoms suvaidinti. 			

<p>Orus</p> <p>Vertybinės nuostatos:</p> <p><i>Domisi savo ir kitų emocijomis ir jausmais.</i></p> <p><i>Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį.</i></p> <p><i>Save vertina teigiamai.</i></p> <p><i>Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais.</i></p>			
<p>Emocijų suvokimas ir raiška</p> <p>Esminis gebėjimas: atpažįsta ir įvardina savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atsiliepia į kito jausmus (užjaučia, padeda)</p>			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksena	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> Pradedama suprasti, kad skirtingose situacijose jaučiame skirtingas emocijas. Pavadina pagrindines emocijas. 	<ul style="list-style-type: none"> Bendraudamas, žaisdamas pasakoja apie situacijas kuriose jaučia skirtingus jausmus (linksma, pikta). Stebėdamas save veidrodyje gali nutaisyti įvairias veido išraiškas. 	<ul style="list-style-type: none"> Kalbasi su vaikais apie tai, ką jis jaučia, parodo, kad supranta vaiko jausmus, padeda įvardinti emocines būsenas. Sudaro galimybę vaikams žymėti savo nuotaiką. Siūlo vaikams žaidimų skatinančių tyrinėti ir imituoti kitų žmonių nuotaiką, padeda išmokti tokių emocijų raiškos būdų, kurie leistų jam pasijusti geriau, tačiau neskaudintų kitų Skaitydamas kūrinius atkreipia dėmesį į intonaciją, veikėjų veiksmus, poelgius, nuotaikas. Skatina vaikus laikytis sutartų
5	<ul style="list-style-type: none"> Pradedama kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia. 	<ul style="list-style-type: none"> Pedagogo padedamas sprendžia žaidimo metu kilusias problemas. Žaisdamas pastebi kitų vaikų emocijas, bando išsiaiškinti kodėl jos tokios yra. 	
6	<ul style="list-style-type: none"> Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis. Pradedama kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei 	<ul style="list-style-type: none"> Pasakoja apie savo emocijas, jų kaitą dienos metu. Žino ką reikia daryti kai kas nors erzina, atima žaislus ir kt. nesivelia į konfliktines situacijas. 	

	esi nusiminęs, piktas.	•	bendravimo ir bendradarbiavimo taisyklių.
Savireguliacija ir savikontrolė			
Esminis gebėjimas: Laikosi susitarimų, elgiasi mandagiai, taikiai, bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus (suvaldo pyktį, neskaudina kito) įsiaudrinęs geba nusiraminti.			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus. Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos. Primenant laikosi nustatytos tvarkos, žaidimo taisyklių. 	<ul style="list-style-type: none"> Pasako suaugusiam apie tai kaip jaučiasi, bando apibūdinti kodėl. Laukia pedagogo komentario. Bando tartis dėl norimo žaislo. Audringas emocijas gali reikšti santūriau. Žaisdamas su draugais stengiasi laikytis žaidimo taisyklių, susitvarko žaislus. 	<ul style="list-style-type: none"> Skatina vaikus laikytis susitarimų, taisyklių, tam tikros tvarkos. Nustato ribas, kurias peržengus žaidimai gali tapti pavojingi. Motyvuoja vaiką pabaigti tai, ką jis pradėjo, padeda jam. Skatina vaikus tartis, ateiti pasidalinti mintimis apie jausmus, konfliktines situacijas. Siūlo žaidimus, padedančius spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį. Kalbasi apie tinkamas emocijų raiškos būdus. Sukuria erdves kuriose vaikai galėtų pabūti „vieni“, klausytis muzikos, atsigulti, pavartyti knygą ir pan. Pasakoja istorijas, nutikimus, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Skatina vaiko pastangas pačiam spręsti konfliktus. Išklauso vaiką, padeda jam išreikšti savo jausmus ir nusiraminti.
5	<ul style="list-style-type: none"> Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamas su kitais. Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Pats primena tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiojo priežiūros. 	<ul style="list-style-type: none"> Nerimaudamas kalbasi su auklėtoja, nusiminęs ar pavargęs randa „ramybės“ zoną poilsiui. Kalba, bendrauja su grupės draugais, siekia susitarimo žaidžiant žaidimus: dalinasi žaislais, drausmina išdykaunančius. Savarankiškai pasirenka veiklą ir draugus, ją susitvarko. Kuria taisykles, jas išbando ir stengiasi laikytis. 	
6	<ul style="list-style-type: none"> Pats taiko įvairesnius nusiramavimo, atsipalaidavimo būdus (klauso garso įrašo su ausinėmis ir pan.) Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, 	<ul style="list-style-type: none"> Žaisdamas be agresijos išreiškia savo poreikius ir norus. Supykęs eina nusiraminti. Tarpusavyje diskutuoja, keičiasi savo svarstymais, pamąstymais, aiškinasi, kalbasi apie bendravimo, elgesio taisykles. Tariasi, bando rasti sprendimą be auklėtojos 	

	ieško taikių išeičių.	pagalbos.	
<i>Savivoka ir savigarba</i>			
<i>Esminis gebėjimas:</i> Supranta savo asmens tapatumą, priskiria save šeimai, grupei, bendruomenei, pasitiki savimi ir savo gebėjimais. Palankiai kalba apie save, tikisi, kad kitiems jis patinka, supranta ir gina savo teises būti ir žaisti kartu su kitais.			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> • Supranta, kad turi savo jausmų pasaulį. • Save vertina teigiamai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Bendraudamas pasako kaip jaučiasi, ko nori. • Pokalbių metu gali paaiškinti ką jaučia nuskriaustas vaikas. • Draugams grupės pedagogui pasakoja ką veikė namuose, o šeimos nariams – ką veikė darželyje. • Žaidžia, draugauja su grupės vaikais, gali pasakyti kas yra jos draugas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizuoja veikla skatinančias vaikus tyrinėti save, savo kūną, žmonių panašumus ir skirtumus, pomėgius, jausmus ir kt. • Skatina vaikus kalbėti, pasakoti apie naujus įspūdžius veiklas su draugais, šeimos nariais. • Stebi ar neatsiranda nepakankamo savęs vertinimo ženklų. • Inicijuoja žaidimus skatinančius vaikus kalbėti apie savo šeimą, jausmus, ateitį, dabartį. • Inicijuoja pokalbius su vaikais apie jų šeimas, tėvelių darbus, šventes.
5 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Atpažįsta save nuotraukose, apibūdina išvaizdą, Jaučiasi šeimos, grupės narys. • Dažniausiai save vertina priklausomai nuo suaugusiojo vertinimo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vartydamas nuotraukų albumą atpažįsta save, papasakoja apie save. • Pokalbiuose dažnai mini apie tai ką veikė namuose su tėvais. • Su suaugusiu ir draugais kalbasi apie tai kas blogai ir kas gerai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nuolat skatina vaiką, esant poreikiui teikia pastabas konkrečiam jo poelgiui. • Skatina vaikus keisti žaidimo partnerius, sakyti komplimentus. • Skatina vaikus rinktis veiklas pačiam, nepažeidžiant savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių.
6 žingsnis	<ul style="list-style-type: none"> • Geriau suvokia savo norus ir jausmus, gebėjimus. • Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai. • Save vertina teigiamai, atpažįsta kitų palankumo/nepalankumo ženklus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Piešiniuose pavaizdavęs save pakomentuoja: kaip atrodo, ką veikia ir kt. • Žaidimuose su draugais ieško taikių problemų sprendimo būdų, supranta, kad muštis yra negerai. • Geba pasijuokti iš savęs: supainiojus batus, neteisingai pasakius žodį ar pan.. • 	
<i>Santykiai su suaugusiais</i>			
<i>Esminis gebėjimas:</i> pasitiki pedagogais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdieninėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai reiškia jiems savo nuomonę, tariasi, derasi; žino, kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais.			

Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> Grupėje jaučiasi saugus, pasitiki pedagogais. Stengiasi laikytis suaugusiųjų nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą. Kalbasi, veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia 	<ul style="list-style-type: none"> Žaisdamas, veikdamas vienas su kitu, bendraudamas su įvairiais žmonėmis, mokosi padėti vienas kitam. Kartu su grupės draugais ir suaugusiais kuria grupės aplinką. Tyrinėja savo šeimos ir grupės draugų šeimos medį. 	<ul style="list-style-type: none"> Inicijuoja pokalbius apie šeimą. Skatina vaikus pasakyti savo norus, sumanymus, idėjas, drąsiai išsakyti savo nuomonę, mintis, teikti pasiūlymus, diskutuoti. Skatina vaikus kalbėtis apie savo jausmus. Organizuoja tėvų dienas, vakarus, susitikimus su įdomiais žmonėmis. Padedą vaikams laikytis tvarkos, kontroliuoti savo elgesį. Įsitraukia į vaikų organizuojamus žaidimus. Kalbasi su vaikais apie tai kam naudingos elgesio taisyklės, kodėl reikia jų laikytis. Dalyvauja kuriant grupės taisykles. Suteikia informaciją apie nesaugų elgesį, pavojingas vietas, netinkamo elgesio pasekmes.
5	<ul style="list-style-type: none"> Įtraukia suaugusius į žaidimus, pokalbius, įvairias veiklas. Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais suaugusiais žmonėmis grupėje, salėje ar įstaigos kieme. 	<ul style="list-style-type: none"> Stebi suaugusiųjų veiksmus, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus. Vaidindamas, laisvai žaisdamas kūrybinius žaidimus, spontaniškai išreiškia savo įspūdžius, išgyvenimus, socialinę patirtį. Sužino, kad veikia įvairių paslaugų tarnybos, įvairiausių profesijų žmonės. Tarpusavyje diskutuoja, keičiasi savo svarstymais, pamąstymais, aiškinasi, kalbasi apie bendravimo, elgesio taisykles. 	
6	<ul style="list-style-type: none"> Nusiteikęs geranoriškai bendrauti su suaugusiu. Tinkamu būdu išsako priešingą nei suaugusiojo nuomonę. Žino į ką reikia kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei. 	<ul style="list-style-type: none"> Kuria savo dienotvarkę, aiškiai išsakydamas savo norus. Aiškinasi skirtumą tarp suaugusiųjų, kurie yra artimi ir gali padėti, ir svetimų žmonių. “Minčių lietaus” pagalba aiškinasi: kas yra kaimynas, kaimynystė, kas yra artimieji, tolimieji kaimynais ir kt. Žaisdamas derina savo veiksmus su kitais, kuria bendrus projektus, darbus, stengiasi rasti bendrą susitarimą, išklaudyti kito nuomonę. 	

Santykiai su bendraamžiais

<i>Esminis gebėjimas:</i> supranta, kas yra gerai, kas blogai, draugauja bent su vienu vaiku, palankiai bendrauja su visais (supranta kitų norus, dalijasi žaislais, tariasi, užjaučia, padeda), suaugusiojo padedamas supranta savo žodžių ir veiksmyų pasekmes sau ir kitiems.			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksena</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> • Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus, tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. • Turi vieną ar kelis nenuolatinius žaidimo partnerius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia vaidmeninius, stalo, didaktinius žaidimus vienas ir su draugais. Stengiasi laikytis susitarimų. • Žaisdamas ar bendraudamas stengiasi dalintis žaislais, palaukti savo eilės. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuria žaidimams palankias sąlygas: parūpina žaislų, skiria pakankamai laiko, vietas. • Skatina vaikus taikiai spręsti nesutarimus. • Padeda į žaidimą įsitraukti kitų atstumtiems vaikams. • Komentuoja priimtinius ir nepriimtinius vaiko veiksmus, primena elgesio taisykles. • Siūlo įvairios veiklos, turtinančios vaikų patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą, panašumus ir skirtumus.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Geranoriškai veikia su kitais vaikais. • Gali padėti kitam vaikui. • Gali turėti draugą arba kelis kurių laiką nesikeičiančiu žaidimų partnerius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inicijuoja žaidimus ir pakviečia kitus žaisti. • Bendraudami tarpusavyje palaiko vienas kito fantazavimą. • Bendraudami stengiasi užjausti, suprasti vienas kitą. • Bando suprasti ką sako kitakalbis vaikas, norėdamas su juo pažaisti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpininkauja vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. • Skatina vaikų bendradarbiavimą. Siūlo veiklas kurios skatina vaikus veikti drauge. • Inicijuoja pokalbius apie draugus ir draugystę. • Atkreipia vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Palaiko gerus santykius su vaikais, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja. • Supranta koks elgesys yra geras ar blogas ir kodėl. • Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalinasi su vaikais atsineštu žaislu ar žaidimu. • Žaidimuose atkartoja matytus veiksmus, su draugais tariasi dėl vaidmenų ir žaidimo veiksmy. • Pokalbių metu pasako, koks elgesys yra tinkamas, o koks – ne. • Įvardija, apibūdina savo draugus, su jais nuolatos bendrauja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarpininkauja vaikams ieškant išeičių konfliktinėje situacijoje. • Skatina vaikų bendradarbiavimą. Siūlo veiklas kurios skatina vaikus veikti drauge. • Inicijuoja pokalbius apie draugus ir draugystę. • Atkreipia vaikų dėmesį į tinkamus jų poelgius bei santykius su kitais.
Rekomenduojamos ugdymo priemonės: <ul style="list-style-type: none"> • Žemėlapiai, gaublys; žurnalai, laikraščiai, katalogai, bukletai, įvairios knygelės; enciklopedijos, informacinės rodyklės; animaciniai ir vaidybiniai filmai, įrašytos istorijos; vėliava, herbas, himnas, tautinis kostiumas, pinigai; paveikslėliai, knygelės, perkirpti paveikslėliai, paveikslėlių serijos, grupės apie įvairių profesijų žmones, jų darbus, bendruomenę, šeimą, žemę; situacijų, problemų kortelės, priemonės vaidmeniniams žaidimams: lėlės, virtuvės reikmenys, darbo priemonės, baldeliai, papuošalai, veidrodys ir kt.; įvairi statybinė medžiaga, mašinėlės ir kt. 			

Smalsus

Vertybinės nuostatos:

Nori pažinti bei suprasti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas.

Aplinkos pažinimas

Esminis gebėjimas: Įvardija ir bando paaiškinti socialinius bei gamtos reiškinius, apibūdinti save, savo gyvenamąją vietą, šeimą, kaimynus, gyvosios ir negyvosios gamtos objektus, domisi technika ir noriai mokosi ja naudotis.

Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none">Pažįsta gyvenamosios vietos objektus.Pasako miesto, gatvės kurioje gyvenas pavadinimus, vardą ir pavardę.Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius.Paveiksluose atpažįsta dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimusPasako metų laikų pavadinimus ir jiems būdingus požymius.	<ul style="list-style-type: none">Žaisdamas kortelių žaidimus pastebi gyvūnų išskirtinius bruožus, klausia vardo, ką valgo ir pan.Tyrinėja augalus: liečia lapus, žievę, uosto žiedus.Tyrinėja medžiagų savybes: šlapina, plėšia, minko ir pan.Žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, paveikslėlius knygoje, nuotraukas, patys aiškina ką mato, klausia.	<ul style="list-style-type: none">Sudaro galimybę stebėti augalus ir gyvūnus gamtoje ir namų aplinkoje.Skatina vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ir augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti.Skatina vaikus stebėti orus, metų laikus ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta.Sudaro galimybę tyrinėti, kaip daiktai juda ir kaip juos pajudinti: pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant.
5	<ul style="list-style-type: none">Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius bet ir laukinius gyvūnus.Skiria daržoves, vaisius, nuogas, nusako kaip naudoti maistui.Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį ir tradicijas, savo gimtąjį miestą.Gali savarankiškai nueiti į salę,	<ul style="list-style-type: none">Tyrinėja gamtoje, elgiasi atsargiai, domisi gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena.Dalyvauja grupės išvykose į gamtą, teatrą, muziejų. Jose rodo susidomėjimą stengiasi nepamiršti atlikti mažas užduotis. Pasakoja apie tai kas buvo įdomu, o kas ne labai.Stebi, pasakoja apie gamtos kaitos požymius, neįprastus gamtos reiškinius,	<ul style="list-style-type: none">Organizuoja išvyką į gamtą, muziejus, teatrą, tėvų darbovietes ir pan.Kuria vaikams situacijas kuriose jie galėtų ragauti daržoves, vaisius, uogas, aiškina kaip jos vartojamos maistui.Suteikia progą vaikams tyrinėti judėjimą: skridiniai, magnetai, supynės.Skatina vaikus domėtis šeimos tradicijomis apie jas kalbėti.

	<p>biblioteką, valgyklą ar pan.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes. 	<p>katastrofas kurios vyksta pasaulyje.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaidžia draugų grupėje, dalijasi žaislais, idėjomis, tariasi dėl žaidimo įgyvendinimo. • Naudodamasis skaitmeninėmis priemonėmis susiranda norimą žaidimą, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją. • Stebėdamas nuotraukas pasakoja apie savo ir šeimos panašumus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Įtraukia tėvus į ugdomojo proceso organizavimą.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Pastebi aiškiai matomus skirtumus tarp gyvūnų ir augalų. • Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą. • Pasakoja apie naminių gyvulių naudą žmogui, augalų naudojimą maistui. • Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. • Žino tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino namų adresą. • Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą, domisi seniau ir dabar naudojamais daiktais, pasakoja apie tradicines šventes. • Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dalyvauja pokalbiuose apie gyvūnus, diskutuoja apie jų išorinius požymius, gyvenamąją vietą, būdą. • Dalyvauja ruošiant daržovių ir vaisių salotų ruošime, trumpai nusako jų paruošimo eigą ir naudą žmogui. • Dalyvauja pokalbiuose ir klausinėja apie dangaus kūnus, ieško informacijos apie juos knygoje, internete. • Tyrinėja žemėlapi, parodo sostinę, pažįsta Lietuvos vėliavą ir herbą. • Tyrinėja ir išbando senovinius daiktus, pasakoja apie tradicines šventes, dalyvauja pasiruošimo joms procesuose. • Diskutuoja apie suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką, kokių savybių žmogui reikia darbe. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro galimybę vaikams pažinti gamtinę ir socialinę aplinką stebint artimiausius objektus, kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. • Organizuoja netolimas išvykas, pagal galimybes keliauja pesčiomis ir autobusais. • Sudaro sąlygas vaikams eksperimentuoti ir tyrinėti, išbandyti nebereikalingus prietaisus. • Siūlo vaikams nagrinėti žemėlapius, supažindina su giminės medžiu, organizuoja ekskursijas į tėvelių darbovietes bei kviečia tėvelius papasakoti apie savo profesijas grupėje. • Naudoja vaizdo įrašus apie Respublikoje švenčiamas tradicines šventes, fotoalbumus apie gamtą, kalba apie tai ką juose mato. • Supažindina su atliekų panaudojimo galimybėmis ir siūlo daryti įvairius darbelius iš jų.

Skaičiavimas ir matavimas

Esminis gebėjimas: geba skaičiuoti daiktus, palyginti daiktų grupes pagal kiekį, naudoti skaitmenis, apibūdinti daikto vietą eilėje, sudaryti sekas. Geba grupuoti daiktus pagal spalvą, formą, dydį. Jaučia dydžių skirtumus, daikto vietą ir padėtį erdvėje. Supranta ir vartoja žodžius, kuriais apibūdinamas atstumas, ilgis, masė, tūris laikas. Pradedą suvokti laiko tėkmę ir trukmę.

Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> Pradedą skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes. Pradedą vartoti kelintinius skaitvardžius. Atpažįsta ir atrenka apskritos, kvadrato ir trikampio formos daiktus. Lygina daiktus pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Pradedą vartoti sąvokas didesnis- mažesnis, ilgesnis-trumpesnis, storesnis-plonesnis, aukštesnis-žemesnis. Pradedą skirti dešinę ir kairę kūno puses, priekį ir nugarą. Vartoja žodžius pirmyn-atgal, kairėn-dešinėn, aukštyn-žemyn. Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius. 	<ul style="list-style-type: none"> Dalyvaudamas žaidimuose, pokalbiuose į užduotą klausimą „Kiek?“ vartoja sąvokas daug, vienas, nė vieno. Žaidimuose vartoja sąvokas „pirmas“, „antras“. Stebėdamas paveikslėlius, juose randa vienodos formos daiktus, pradedą rūšiuoti daiktus pagal spalvą, formą. Noriai dėlioja dėliones, iš smėlio, molio padaro stebėto daikto modelį. Žaidimuose gebą naudotis elementariais matavimo vienetais: kambario ilgį matuoja žingsniais, gebą išrikiuoti daiktus nuo didžiausio iki mažiausio. Parodo kur yra priekis, kur nugarą. Žino, kad naktį jis miega, o dieną eina į darželį. 	<ul style="list-style-type: none"> Siūlo vaikams stalo žaidimų kuriuose jie turėtų galimybę lyginti, skaičiuoti daiktus, žaidžia domino. Moko apibūdinti erdvės objektus, nurodant į juos panašius kasdieninės aplinkos daiktus: apvalus kaip kamuolys. Padedą vaikams suprasti, kad formos nepriklauso nuo spalvos ir dydžio, leidžia manipuliuoti daiktais, žaisti lego. Skatina vaikus lyginti aplinkoje esančius daiktus pagal dydį, ilgį, aukštį, masę, plotį ir t.t. Inicijuoja pokalbius apie tai ką vaikas daro ryte, dieną, vakare, naktį, atkreipia jų dėmesį į metų laikams būdingus požymius.
5	<ul style="list-style-type: none"> Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo jų formos, dydžio ir kitų savybių. Skaičiuoja bent iki 5. Pastebi kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, gebą pratęsti ją 	<ul style="list-style-type: none"> Paprašytas suskaičiuoja kurių daiktų paveikslėlyje yra daugiau, paima prašomą kortelių skaičių. Žodžiais paaiškina ką reikėtų daryti, kad visi turėtų po lygiai. Žaidžia žaidimus kuriuose reikia pratęsti nebaigtą verti vėrinį, vadovaudamasis 	<ul style="list-style-type: none"> Skatina vaikus ne veiksmu o žodžiu pasakyti kiek kortelių, ar kt priemonių reikia norint pradėti žaisti žaidimą. Skatina vaikus vartoti tokius posakius kaip „atiduok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir kt.

	<p>1-2 daiktais.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Skiria kelintinius skaitvardžius. • Skiria trikampę ir stačiakampę figūras. Grupuoja daiktus atsižvelgdamas į jų spalvą, formą, dydį. • Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai • Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. • Pradedą suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, rytoj, vakar. 	<p>pateiktu pavyzdžiu, vėliau kuria raštus pats ir siūlo draugams išbandyti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • kasdieninėje ruošoje padeda suaugusiajam serviruoti stalą. • Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, masę, aukštį, storį vartoja sąvokas ilgesnis-trumpesnis, aukštesnis-žemesnis, lengvesnis-sunkesnis. • Rašo laiškus draugams, giminėms, Kalėdų seneliui. • Pokalbiuose vartoja būtajį ir būsimąjį laikus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Siūlo vaikams dalyvauti žaidimuose kuriuose reikia skaičiuoti, kur vaikai turėtų keisti daikto padėtį erdveje ar daryti ką nors tam tikra seka. • Kalbasi su vaikais apie tai kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia buvo įvykių pasakoje eilė, ką darė pirmasis, antrasis veikėjas. • Domisi, ką vaikai veikė vakar, kalbasi apie tai kas bus rytoj. Žaidžia žaidimus padedančius suvokti laiko trukmę (pvz. auklėtoja skaičiuoja iki dešimties, o vaikai tuo metu turi sustoti į ratą ir kt.).
6	<ul style="list-style-type: none"> • Susieja daiktų kiekį su atitinkamu daiktų skaičių vaizduojančiu simboliu. • Skaičiuoja bent iki 10. • Atkuria, praeis, sukuria skirtingų garsų, dydžių, spalvų, formų sekas su 2-3 pasikartojančiais elementais. • Skiria plokštumos ir erdvės figūras : skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. • Matuodamas atstumą, ilgį, plotą naudojami sąlyginiais matais (pėda, sprindis). • Pradedą vartoti sąvokas: šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, 	<ul style="list-style-type: none"> • Pavaizduoja, sukomplektuoja, atrenka prašomą objektų skaičių, pasako kuriame iš dviejų rinkinių yra daugiau ar mažiau daiktų. • Naudodamasis abiejų rankų pirštais parodo, koks skaičius parašytas. • Žaisdamas stalo žaidimus randa garsų, judesių, spalvų sekoje pasikartojančius elementus ir praeis seką dviem trimis elementais. Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę. • Aplinkoje esančius daiktus apibūdina plokštuminėmis figūromis: langas kaip stačiakampis, palapinė, kai trikampis ir kt. • Keičia judėjimo kryptį pagal signalą, geba sudaryti nesudėtingą maršruto planą. • Tyrinėja kiek birių medžiagų galima 	<ul style="list-style-type: none"> • Leidžia vaikams pasirinkti įdomius ir suprantamus stalo žaidimus. • Skatina vaikus aiškinti savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. • Moko vaiką kuo įvairesnėse aplinkose pastebėti įvairius sekų susidarymo būdus, siūlo kuo įvairesnės veiklos kurioje vaikas praktiškai išbandytų sekų kūrimo galimybes. • Skatina vaikus aplinkoje ir gamtoje pastebėti pažįstamų geometrinių figūrų daiktus. • Siūlo žaidimus, kuriuose vaikas susidarytų supratimą apie ilgio, masės, tūrio matavimo priemones ir būdus. • Siūlo vaikams veiklą kurio aktyviai

	<p>didžiausias, mažiausias ir kt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Apibūdina daiktų vietą kitų daiktų atžvilgiu: į dešinę nuo, prieš, po, tarp, viduryje, šonuose. • Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų. 	<p>sutalpinti į skirtingos formos indus, lygindamas dydžius vartoja jų skirtumą pabrėžiančius žodžius.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žino savaitės trukmę, jos dienų seką, apibūdina metų laikus pagal pokyčius gamtoje, atliekamus darbus, pasako ką galima nuveikti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę, metus. 	<p>plėtojamas žodynas reikalingas judėjimo kryptčiai, daiktų vietai nusakyti.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Supažindina vaikus su smėlio laikrodžiu, laikrodžiu, žadintuvu. Skatina vaikus vartoti savaitės dienų pavadinimus, kalbasi apie metų laikų kaitą, įvairiu metų laiku atliekamus darbus.
--	--	--	---

Rekomenduojamos ugdymo priemonės:

- Įvairios knygos apie augalus, gyvūnus, negyvąją gamtą, jos reiškinius; fotonuotraukos, paveikslėliai, atvirukai; gamtos kalendoriai, laikrodžiai, smėlio laikrodžiai; kompasas, termometras (vidaus ir lauko); didinamasis stiklas, mikroskopas; svarstyklės, svarsčiai, medžiagos svėrimui; matavimo juostelės, liniuotės, ruletės, indai birioms medžiagoms ir skysčiams matuoti; skęstantys ir plaukiantys daiktai; įvairios gamtos kolekcijos: kriauklių, akmenėlių ir kt.; įvairi gamtinė medžiaga: šiaudeliai, kaštonai, gilės, lapai ir kt.; daiktai uosti, skanauti, liesti, apžiūrėti; augaliniai dažai; arbatos, vaistažolės; popierius, pieštukai, flomasteris, dažai ir kt.; šešėlių tetaro figūrėlės, įvairios lempos, prožektoriai ir kt.; popieriniai, kartoniniai, plastmasiniai, mediniai skaičiai; didaktiniai skaičių žaidimai, loto: skirtumams ir panašumams atrasti; kaladėlės su skaičiais, veiksmų ženklais ir kt.

Sėkmingai besiuogdantis

Vertybinės nuostatos:

Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais.

Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja.

Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniniams iššūkiams bei sunkumams įveikti.

Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą.

Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko.

Iniciatyvumas ir atkaklumas

Esminis gebėjimas: savo iniciatyva pagal pomėgius pasirenka veiklą, ilgam įsitraukia ir ją plėtoja, geba pratęsti veiklą po tam tikro laiko tarpo, kreipiasi į suaugusįjį pagalbos, kai pats nepajėgia susidoroti su kilusiais sunkumais.

Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> • Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką plėtoja veiklą vienas ir su draugais. • Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai 	<ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas su draugais rodo iniciatyvą vadovauti žaidimui, buria kitus vaikus. • Noriai įsitraukia į suaugusiojo organizuojamus žaidimus ir kitas veiklas. • Daug kartų kartodamas veiksmus bando rasti 	<ul style="list-style-type: none"> • Palaiko vaikų sumanymus, padeda juos išplėtoti, įgyvendinti. • Siūlo vaikams veiklą atskirai, mažose grupelėse ir didelėje grupėje. • Palaiko vaikus kai jie bando priimti

	<p>grupei.</p> <ul style="list-style-type: none"> Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiojo paskatinimo, padrašinimo. 	<p>sprendimą susidūrus su kliūtimi, pvz.: piešdamas, konstruodamas, statydamas bokštelių ir kt.</p>	<p>iššūkį savarankiškai, nuolat skatina tuos kurie nusimena nepavykus įgyvendinti idėjos, pataria, kai dar galėtų pabandyti.</p> <ul style="list-style-type: none"> Skatina vaikus turiningiau išplėtoti jų sumanymus. Veiklas vaikams siūlo tik kaip motyvuojančias idėjas, kurią jie galėtų sukongretinti ir savaip įgyvendinti. Pagalbą vaikams teikia ne ką nors už jį darant, bet keliant mąstyti skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvų. Sudaro sąlygas veiklas plėtoti po keletą dienų, neardant susikurtos aplinkos. Siūlo vaikams įdomios veiklos, idėjų, sumanymų. Pastebi vaiko sumanymus, idėjas, jas palaiko, padeda išplėtoti. Skatina vaikus pabaigti pradėtus darbus, padėti vienas kitam įveikti problemas.
5	<ul style="list-style-type: none"> Pats pasirenka ir ilgesnį laiką plėtoja žaidimą vienas ir su draugais. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susikaupęs, išradingai, savaip, savarankiškai. Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> Sugalvoja ir ilgai žaidžia vaidmeninius, judriuosius žaidimus. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka savaip, pasirenka jos įgyvendinimo būdus, priemones. Įgyvendindamas savo sumanymus, bei susidūrus su kliūtimis, kreipiasi pagalbos į suaugusįjį (klijuodamas dvi detales viena prie kitos, jos nesulimpa). 	
6	<ul style="list-style-type: none"> Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas. Ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą, siūlo draugams, kviečia suaugusįjį įsijungti į jo paties sugalvotą veiklą. Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisekus kreipiasi į suaugusįjį. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus, gali juos plėtoti keletą dienų. Prie įdomios veiklos grįžta ir kitą dieną, kol ją baigia. Susidūręs su kliūtimis įvairiose situacijose jas bando įveikti pats, klausia patarimo draugų ir suaugusiojo. 	
Tyrinėjimas			
Esminis gebėjimas: Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, bandymą, klausinėjimą), mąsto ir samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė			
4	<ul style="list-style-type: none"> Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina kodėl 	<ul style="list-style-type: none"> Žaidimuose bando panaudoti įvairius daiktus, kartais mieliau žaidžia su artimiausios aplinkos daiktais nei žaislais, 	<ul style="list-style-type: none"> Kuria ugdymo aplinką kurioje vaikams būtų prieinamos įvairios medžiagos ir priemonės.

	<p>pasirinko.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žaisdamas tyrinėja, išbando medžiagas 	<p>išradingais juos pritaikydamas žaidimui.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grupuoja daiktus tam tikra tvarka, padeda suaugusiajam tvarkytis grupėje, ar dirbti kitus darbus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus nebijoti ir bandyti klysti ieškant tinkamiausio problemos sprendimo.
5	<ul style="list-style-type: none"> • Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties. • Domisi medžiagomis iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. • Išskiria akivaizdžius daiktų ir medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes. • Stengiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis elgtis atsargiai 	<ul style="list-style-type: none"> • Diskusijose samprotauja apie daiktų naudojimą, bando paaiškinti kokios jų savybės padaro juos tinkamus. • Stebi ir atlieka bandymus, patys bando išsiaiškinti daiktų, medžiagų savybes. • Pastebi ir pasako kaip keičiasi gamta, samprotauja su kuo tai susiję. 	<ul style="list-style-type: none"> • Skatina vaikus apibūdinti daiktus, reiškinius, gyvosios ir negyvosios gamtos objektų savybes, bruožus. • Skatina vaikus pasitelkti simbolius, palyginti, atkartoti, numatyti situacijas. Skatina paaiškinti savo pasirinkimą. • Siūlo vaikams tinkamas knygas, paveikslėlius, plakatus, žemėlapius, kuriais jie galėtų remtis pagrįsdami savo požiūrį.
6	<ul style="list-style-type: none"> • Domisi ir tyrinėja aplinką, augalus, gamtą, pastatus. Noriai atlieka paprastus bandymus. • Samprotauja apie tai ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus. • Aktyviai tyrinėja aplinką, rodo vis didėjančia kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius. • Su suaugusiais ar vaikais aptaria nesudėtingų bandymų, stebėjimų procesus ir rezultatus, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, bando braižyti konstravimo planus. 	<ul style="list-style-type: none"> • Stebėdamas aplinką komentuoja vykstančius reiškinius. • Įvairių stebėjimų rezultatus fiksuoja nesudėtingose diagramose. • Pats sugalvoja ir dalyvauja suaugusiojo inicijuotuose bandymuose, eksperimentuose, siūlo savo idėjas veiklai plėtoti, užduoda daug klausimų. • Stebėdamas aplinką atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, juos aptaria. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudaro sąlygas stebėti, tyrinėti artimąją aplinką, jos objektus, jų kaitą, savybes. • Inicijuoja nesudėtingus bandymus. • Parūpina įvairių tyrinėjimo priemonių: padidinamųjų stiklų, matavimo, svėrimo prietaisų, moko vaikus savarankiškai jais naudotis. • Skatina vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į jiems rūpimus klausimus knygoje, žinyuose, enciklopedijose, internete.

	<ul style="list-style-type: none"> Tikslingai grupuoja ir klasifikuoja daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus. 		
Problemų sprendimas			
Esminis gebėjimas: Atpažįsta ką nors veikiant kilusius iššūkius bei sunkumus, dažniausiai supranta, kodėl jie kilo, suvokia savo ir kitų ketinimus, ieško tinkamų sprendimų ką nors išbandydamas, tyrinėdamas, aiškindamasis, bendradarbiaudamas, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes.			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema nori ją įveikti. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusio pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaisdamas stalo žaidimus vaikas įvertina žaidimo sudėtingumą, tačiau nepasiduoda, drąsiai priimdamas iššūkį. Siekdami įgyvendinti sugalvotas idėjas, vaikai, stengiasi jas įgyvendinti patys, tačiau nepavykstant, drąsiai kreipiasi į suaugusįjį pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> Komentuoja vaikų taikomus problemų sprendimo būdus ir jų pasekmes. Skatina vaikus prisiminti, kokius panašios problemos sprendimo būdus jie taikė anksčiau. Drąsina vaikus kartu ieškoti išeities iš susidariusios probleminės situacijos.
5	<ul style="list-style-type: none"> Kartais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando jas įveikti. Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių. Nepasisekus, samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos. 	<ul style="list-style-type: none"> Dalyvaudamas veiklose ar pats jas inicijuodamas dažnai imasi labai sudėtingų užduočių, tačiau nepavykus jas atlikti bando tol ko pavyksta, nepraranda pasitikėjimo savimi. Bendraudamas su draugais stengiasi konfliktines situacijas spręsti konstruktyviai – pakviečia draugą žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį. 	<ul style="list-style-type: none"> Padedą vaikams įveikti sunkumus, tariantis kart su vaikais, padedant jiems apmąstyti svarbiausius problemų sprendimo etapus.
6	<ul style="list-style-type: none"> Atpažįsta su koku sunkumu ar problema susidūrė. Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų 	<ul style="list-style-type: none"> Numatydamas pasekmes, į žaidimą nenori priimti vaiko, kuris dažnai sugriauna kitų statinius arba elgiasi ne pagal žaidimo taisykles. Pasako, kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors suplėšys jo piešinį. Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja. 	

	klaidų. <ul style="list-style-type: none"> Nepasisekus bando kelis kartus ieškodamas išeities. 		
Kūrybiškumas			
<i>Esminis gebėjimas:</i> savitai reiškia savo išpūdžius įvairioje veikloje, ieško nežinomos informacijos, siūlo naujas, netikėtas idėjas ir jas savitai įgyvendina.			
<i>Žingsniai</i>	<i>Vaiko pasiekimai</i>	<i>Vaiko veiksenos</i>	<i>Pedagogo veikla</i>
4	<ul style="list-style-type: none"> Ižvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes. Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas. Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų. 	<ul style="list-style-type: none"> Žaisdamas žaidimus geba kasdien naudojamus daiktus panaudoti pagal naują paskirtį. Derindamas naujas medžiagas, buities daiktus, baldus ir kt. sukuria naujus objektus (pastato palapinę). Persikūnija į įvairius personažus, veikėjus. Dažnai pasakodamas apie savo šeimą prikuria nebūtų dalykų. Noriai eksperimentuoja su jau žinomomis medžiagomis, mėgsta improvizuoti, kurti naujas netikėtas, originalias fantastines istorijas ir kt. 	<ul style="list-style-type: none"> Skatina divergentinį mąstymą, užduoda klausimą „Kas būtų, jeigu...?“ Taiko įvairius metodus ir būdus: smegenų audrinimas, fantastiniai klausimai, kūrybiniai vaidinimai, pasakų kūrimas, fantastinio gyvūno piešimas. Kuria žaidybines, tyrinėjimo aplinką kurioje yra įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų. Skatina kurti pasakas.
5	<ul style="list-style-type: none"> Klausinėja aiškindamasis, jam naujus, nežinomus dalykus. Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį. Išradingai neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Džiaugiasi saitu veiksmo procesu ir rezultatu. 	<ul style="list-style-type: none"> Bendraudamas su draugais ar suaugusiais mėgsta aiškinti tai, kas ir jam nelabai aišku, bando išsiaiškinti jam rūpimus dalykus. Supranta, domisi ir geba atsakyti į fantastinius klausimus, neįprastus klausimus, inicijuoja veiklas aplinkai tyrinėti. Realybė paverčia nauja tikrove, atkartoja interpretuoja savo veikloje – vaidindamas, piešdamas, fantazuodamas, kurdamas istorijas ir pan. Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veikla, sukuria naujus siužetus, tyrinėja ir 	

		<p>išbando naujus žaislus.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sėkmingai dirba su kitais, tariasi su grupe, moka pateikti savo idėjas ieškodamas bendro sprendimo. 	
6	<ul style="list-style-type: none"> Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja. Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų ir kt., siekia savo rezultato. Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip. 	<ul style="list-style-type: none"> Aktyviai dalyvauja diskusijose, idėjų aptarimuose, nagrinėjant naujas temas, užduotis. Siekdamas išsiaiškinti rūpimus klausimus, naudojami knygomis, internetu, klausia suaugusiųjų. Turi daug neįprastų, netikėtų idėjų, bando ir ieško būdų, priemonių, kaip jas įgyvendinti, nuolat jas tikrina, tyrinėja, pasiekia naujų, originalių rezultatų. Žinomoms istorijoms sukuria naujus personažus, arba esamų veikėjų charakterius. 	
<p>Mokėjimas mokyti</p> <p>Esminis gebėjimas: mokosi žaisdamas, stebėdamas kitus vaikus ir suaugusiuosius, klausinėdamas, ieškodamas informacijos, išbandydamas, sprenddamas problemas, kurdamas, įvaldo kai kuriuos mokymosi būdus, pradeda suprasti mokymosi procesą.</p>			
Žingsniai	Vaiko pasiekimai	Vaiko veiksenos	Pedagogo veikla
4	<ul style="list-style-type: none"> Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimo idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius. Pasako ką veikė ir ką išmoko. 	<ul style="list-style-type: none"> Dėlioja dėlionės, stato namus, bokštus, konstruoja, išardo, sugriauna ir stebi, kas atsitinka. Stebi kaip tai daro kiti, pats bando pakartoti. Tėveliams gali papasakoti ką šiandien veikė su draugais, auklėtoja, muzikos mokytoja. 	<ul style="list-style-type: none"> Inicijuoja pokalbius su vaikais apie tai ko jie norėtų išmokti, kaip jie patys gali sa padėti. Sudaro sąlygas vaikams žaisti sudėtingus žaidimus ir kartu mokyti tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų. Supažindina vaikus su enciklopedijomis, internetu, leidžia juo naudotis.
5	<ul style="list-style-type: none"> Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, ką sako kiti, pasitikslinka. Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, 	<ul style="list-style-type: none"> Įsitraukia į mokymąsi žaisdami, konstruodami, piešdami, pildydami, grupuodami daiktus. Kalba ir bando paaiškinti, kas atsitiks jeigu jis pasirinktų vienokią ar kitokią veiklą, ką 	

	spėlioja, kas atsitiks, jeigu...	nori padaryti, ką padarė, ką darys.	
6	<ul style="list-style-type: none"> • Laiko save tikru atradėju, mokiniu, žino ką nori išmolti, ką daryti, kad išmolti. • Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokalbiuose draugams ar suaugusiajam pasako, ko nori išmolti. Klausinėja kas, kaip, kodėl vyksta, pats savarankiškai bando ieškoti atsakymų. • Užduoda daug klausimų suaugusiems, kas, kaip, kodėl vyksta, pats bando rasti atsakymus į užduotus klausimus. • Atlikdamas pasirinktus darbelius pradeda naudotis instrukcijomis, pavyzdžiais, įvairiais paveikslėliais. 	
Rekomenduojamos visos aukščiau minėtos ugdymo priemonės.			

4.2. UGDYMO METODAI, BŪDAI, FORMOS

- ✓ **Žaidimas – vaiko gyvenimo ir ugdymosi būdas.** Palankios vaiko žaidimui aplinkos sudarymas, ugdančiųjų priemonių keitimas, vaiko sumanyto žaidimo palaikymas, plėtojimas, naujų sumanymų skatinimas, pedagogo bendravimas su vaiku.
- ✓ **Ugdymas kuriant ir keičiant aplinką.** Įrengiamos vaiko veiklai patogios erdvės, parenkamos ugdymąsi, kūrybiškumą, eksperimentavimą, saviraišką skatinančios priemonės, žaislai, informacijos gavimo šaltiniai, simboliai, užrašai, ženklai ir kt. Naujos priemonės pristatomos originaliai, įdomiai, parodomi veikimo su jomis būdai. Aplinka keičiama pagal vaikų sumanymus ir norus.
- ✓ **Ugdymas pavyzdžiu.** Pedagogas žaismingai, išraiškingai ką nors veikia vaikų akivaizdoje ir skatina jį mėgdžioti. Pedagogas veikia drauge su vaikais kaip žaidimo ar veiklos partneris, mimika, elgesiu, veiksmais, daiktais modeliuoja tai, ką tikisi perduoti vaikams. Kito vaiko pavyzdys. Jaunesni mokosi iš vyresnių.
- ✓ **Kūrybinė pedagogo – vaiko sąveika.** Pedagogas įtraukia vaikus į veiklą gera idėja, tema, probleminiu klausimu, įdomia informacija, netikėtomis medžiagomis ir kt. Nuolat bendrauja su vaikais, pastebi jų interesus, norus, gebėjimų lygį, pateikia patarimų, informacijos, praturtina vaikų patirtį, siekia vaiko kūrybos, interpretacijos, atradimų, bandymų.
- ✓ **Situacinis – spontaniškas ugdymas.** Pedagogas keičia numatytą veiklą pagal iškilusią vaiko idėją, sumanymą, problemą. Pritaria vaiko veiklai, ją gerbia, laiko vertinga patirtimi, emociškai palaiko, išplėtoja vaiko inicijuotus pokalbius, žaidimus, reaguoja į vaiko klausimus, interesus, atsiskleidusią patirtį.
- ✓ **Ugdymo ir ugdymosi situacijų susidarymo** skatinimas bendrais susitarimais ir sprendimais, probleminiais klausimais, diskusijomis.

- ✓ Vaikų, tėvų, pedagogų projektu įgyvendinimas. Padeda formuoti ir vystyti ugdytinių vidinę motyvaciją, kelti vaikų kognityvinį aktyvumą, lavinti loginį mąstymą, ugdyti savarankiškumą, saviraišką.
- ✓ Individualizuotas ugdymas, taikant natūralius ir specialius ugdymo individualizavimo būdus. Pedagogas numato, kokią veiklą individualiai pasiūlys gabiam ar specialiųjų poreikių vaikui (sutartys su pedagogu, logopedo, psichologo parama, individualios užduotys šeimai, individualios ugdymo programos).
- ✓ Vaikų žaidimų ir kūrybinės raiškos savaitių, švenčių organizavimas, išvykų planavimas ir kt.

5. VAIKŲ UGDYMO SI PASIEKIMŲ BEI PAŽANGOS STEBĖJIMAS IR VERTINIMAS

Pasiekimų vertinimo tipas

Apibendrinamasis vertinimas – tai vaiko ugdymosi pagal įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos dalį (pvz., vienerius metus) ar visą programą (pvz., nuo 3 iki 6 metų) rezultatų įvertinimas. Nustatoma, ko vaikas pasiekė aštuoniolikoje ugdymosi pasiekimų sričių, kokia vaiko pažanga, kokie jo ypatingi raidos įgūdžiai ir tobulintos sritys.

Apibendrinamojo vertinimo metu ieškoma atsakymų į tokius klausimus:

- ➔ Ko buvo siekiama ir kiek pasiekta per vertinamąjį laikotarpį?
- ➔ Kuriose ugdymosi srityse vaiko pasiekimai yra akivaizdžiai matomi, kuriose - nežymūs?
- ➔ Kokia vaiko pažanga išryškėjo skirtingose vaikų ugdymosi pasiekimų srityse?
- ➔ Kokios išryškėjo vaiko stipriosios ir silpnosios ugdymo pusės?

Apibendrinamąjį vertinimą atliekamas 2 kartus per metus: rudenį ir pavasarį.

Kaip renkami ir saugomi vaikų ugdymosi pasiekimų įrodymai?

Įrodymai apie vaikų pasiekimus renkami šiais metodais:

- ➔ **Stebėjimo aprašai** (pedagogas stebi ir aprašo natūraliai vykstančius procesus, fotografuoja, daro garso ir vaizdo įrašus nekeisdamas sąlygų);
- ➔ **Veiklos produktų analizė** (piešiniai, keramikos darbai, bendri projektai, kalba, žaidimo siužetai);
- ➔ **Individualus pokalbis su tėvais** (tai padeda derinti tėvų ir pedagogų požiūrį į vaiką, matyti ne tik jo pasiekimus, bet ir problemas, kartu jas spręsti).

Vaiko pasiekimų aplankai

Vaiko pasiekimų įrodymai yra grupuojami pagal įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos struktūrą ir Pasiekimų apraše pateiktas ugdymosi pasiekimų sritis (pagal tai sudarytas vaiko pažangos ir pasiekimų stebėjimo aprašas). Pasiekimų aplankale taip pat kaupiami vaiko darbai, kalbėjimo pavyzdžiai, elgesio situacijų aprašymai ir kita medžiaga. Į pasiekimų aplankalą dedami tik tie įrodymai, kurie apie vaiko žinias ir supratimą, gebėjimus ir nuostatas pasako ką nors nauja, t. y. rodo jų tobulėjimą, išryškina jų gabumus, interesus, atskleidžia ugdymosi poreikius. Renkant vaikų pasiekimų įrodymus būtina atrasti **esminius** vaiko pasiekimų požymius ir juos fiksuoti.

Pasiekimų aplankas gali būti sudaromas kaip segtuvas, albumas ar kompiuterinė laikmena.

Vaiko Gerovės komisijos veikla

Pagrindinis Vaiko gerovės komisijos veiklos tikslas – užtikrinti saugią, jaukią, darnią aplinką darželyje-mokykloje. Jeigu vaikui iškilo problemos, tėvai pirmiausia jas aptaria su pedagogais, darželio-mokyklos specialistais. Jeigu problemai spręsti prireikia specialistų komandos pagalbos, pasitelkiama vaiko gerovės komisija.

Vaiko gerovės komisija padeda spręsti vaikų tarpusavio santykių, pedagogų ir vaikų santykių problemas, siūlo pedagogams būdus šiems santykiams gerinti, vertina specialiuosius vaikų ugdymosi poreikius, teikia siūlymų ir rekomendacijų tėvams, pedagogams, mokyklos administracijai dėl ugdymosi aplinkos pritaikymo, specialistų pagalbos, ugdymo programų pritaikymo, siekdama sudaryti optimalias ugdymosi sąlygas.

Sunkumų ugdymosi procese turinčių vaikų pasiekimų vertinimas

Sunkumų ugdymosi procese turinčių vaikų pasiekimų vertinimas atliekamas vadovaujantis aukščiau minimais principais, metodais, naudojant tuo pačius vertinimo instrumentus. Sunkumų turinčių vaikų pasiekimus vertina: pedagogas, specialistai, vaiko gerovės komisija.

6. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė, A. (1996), Judėjimo džiaugsmas.
2. Arends R. (1998), Mokomės mokytis.
3. Bakūnaitė, J. (1998), Humanistinio vaikų ugdymo programa.
4. Bendroji priešmokyklinio ugdymo(-si) programa (2003). Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija.
5. Bennett B., Bennett C. Stevahn L. (2000), Mokymasis bendradarbiaujant.
6. Bitinas, B. (2000), Ugdymo filosofija.
7. Daniels Elen R., Statford K. (2000), Atvirų grupių visiems kūrimas.
8. Dapkienė S. Tėvai mokytojų pagalbininkai. – Šiauliai, 2003.
9. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa (2004), Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija.
10. Gliokler, M. (2003), Tarpusavio santykių galia.
11. Grigaitė, B. (1998), Protinio vaikų brandinimo programa.
12. Grinevičienė N. (2002), Vaikystės žaidimai.
13. Jensen E. Tobulas mokymas. – V., 2001.
14. Juodaitytė A. Socializacija ir ugdymas vaikystėje. – V., 2003.
15. Juodaitytė, A. (2003), Vaikystės fenomenas: socialinis-edukacinis aspektas.
16. Kad mažylis augtų sveikas. Korekcinė kūno kultūros programa (1995).
17. Kiliuvienė D. Integruotas ugdymas. – Klaipėda, 2004.
18. Kontautienė Z. Žaidimų teorija. – V., 1978.
19. Laužikas J. Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas. – V., 1974.
20. Monkevičienė, O., Palačionienė, L. (2003), Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų socialinių įgūdžių ugdymo ir žalingų įgūdžių prevencijos programa.

7. PRIEDAI

Vaiko ugdymosi pasiekimų bei pažangos stebėjimo aprašas

SVEIKAS

fizinis aktyvumas/kasdieninio gyvenimo įgūdžiai

Stebimas vaikas:	Amžius:	Data:	Aprašą parengė:
<i>Vieta nuotraukai ar stebimos situacijos aprašymui. Ką šis dokumentas mums atskleidžia? (aprašomas nuotraukos kontekstas).</i>			
<i>Ypatingi vaiko fiziniai raidos įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi kasdieninio gyvenimo įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	

KURIANTIS

estetinis suvokimas/meninė raiška

Stebimas vaikas:	Amžius:	Data:	Aprašą parengė:
<i>Vieta nuotraukai ar stebimos situacijos aprašymui. Ką šis dokumentas mums atskleidžia? (aprašomas nuotraukos kontekstas).</i>			
<i>Ypatingas vaiko estetinis suvokimas</i>		<i>I ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko meninės raiškos įgūdžiai</i>		<i>I ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	

BENDRAUJANTIS:
rašytinė kalba/sakytinė kalba

Stebimas vaikas:	Amžius:	Data:	Aprašą parengė:
<i>Vieta nuotraukai ar stebimos situacijos aprašymui. Ką šis dokumentas mums atskleidžia (aprašomas nuotraukos kontekstas)</i>			
<i>Ypatingi vaiko rašytinės kalbos raidos įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko sakytinės kalbos raidos įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	

ORUS

Savivoka ir savigarba/savireguliacija ir savikontrolė/santykiai su suaugusiais/santykiai su bendraamžiais/emocijų suvokimas ir raiška

Stebimas vaikas:	Amžius:	Data:	Aprašą parengė:
<i>Vieta nuotraukai ar stebimos situacijos aprašymui. Ką šis dokumentas mums atskleidžia (aprašomas nuotraukos kontekstas).</i>			
<i>Ypatingi vaiko savivokos ir savigarbos įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko savireguliacijos ir savikontrolės įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko bendravimo su suaugusiais įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko bendravimo su bendraamžiais įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko emocijų suvokimo ir raiškos įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	

SMALSUS

Aplinkos pažinimas/skaičiavimas ir matavimas

Stebimas vaikas:	Amžius:	Data:	Aprašą parengė:
<i>Vieta nuotraukai ar stebimos situacijos aprašymui. Ką šis dokumentas mums atskleidžia (aprašomas nuotraukos kontekstas).</i>			
<i>Ypatingi vaiko aplinkos pažinimo įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko skaičiavimo ir matavimo įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	

SĖKMINGAI BESIUGDANTIS

Iniciatyvumas ir atkaklumas/tyrinėjimas/problemų sprendimas/kūrybiškumas/mokėjimas mokytis

Stebimas vaikas:	Amžius:	Data:	Aprašą parengė:
<i>Vieta nuotraukai ar stebimos situacijos aprašymui. Ką šis dokumentas mums atskleidžia (aprašomas nuotraukos kontekstas).</i>			
<i>Ypatingi vaiko Iniciatyvumo ir atkaklumo įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko tyrinėjimo ir matavimo įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko problemų sprendimo įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko kūrybiškumo įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	
<i>Ypatingi vaiko mokėjimo mokytis įgūdžiai</i>		<i>Į ką atkreipti dėmesį (sunkumai)</i>	